

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav etnologie

Bakalářská práce

Nela Roštoková

**Prezentace a interpretace státního zámku Žleby po roce 1945 - vybraný
příklad nakládání s národním kulturním majetkem ve správě Národní
kulturní komise**

The Presentation and Interpretation of the Žleby Chateau after 1945—A Selected Example of the Management of National Cultural Property Administered by the National Cultural Commission

Praha, 2023

Vedoucí práce: PhDr. Martina Indrová, Ph.D.

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce PhDr. Martině Indrové, Ph.D., bez níž by tato práce nevznikla. Velké díky jí patří za cenné připomínky i laskavý a profesionální přístup. Tato práce by rovněž nevznikla bez mých nejbližších, kteří mi vytvářeli zázemí.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že jsem řádně citoval/a všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia nebo k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne

.....

Nela Roštoková

Abstrakt

Bakalářská práce si klade za cíl zmapovat změny, které proběhly na zámku Žleby po roce 1945, kdy byl zámek na základě dekretů prezidenta republiky odebrán rodu Trauttmansdorff-Weinsberg. Práce mapuje nakládání s tímto kulturním majetkem, činnost Národní kulturní komise na zámku a nakládání s mobiliárním fondem. Zámek Žleby byl vybrán NKK jako památka, která má reprezentovat zástupce uměleckého slohu empíru a romantismu. Pro stejný účel byly vybrány i další památky reprezentující toto období, konkrétně se například jedná o zámky Ratibořice, Kynžvart, Lednice nebo Hrádek u Nechanic. Tato skutečnost dává prostor pro využití komparativní metody, která porovnává působení národní komise a vývoj památky na žlebském zámku se zámek Hrádek u Nechanic, tato metoda doplňuje archivní rešerši, jež je pro tuto práci stěžejní. V rámci této metody byly nalezeny dokumenty, které dokládají skutečnosti o správě zámku Národní kulturní komisí. Zejména se jedná o přesuny různých částí mobiliáře, ale věnují se také svozům, které na Žlebach byly uchovávány. Práce zároveň sleduje proměnu zámku ve dvou rovinách – a to regionální oproti státní.

Klíčová slova: zámek Žleby, zámek Hrádek u Nechanic, šlechtické sídlo, národní kulturní komise, dekrety prezidenta republiky, prezentace kulturního dědictví

Abstract

This bachelor thesis aims at inquiring into the development of Žleby Chateau after its nationalisation from the house of Trauttmansdorff-Weinsberg, which was based on Edvard Beneš' presidential decrees. Attention is paid to the treatment of this cultural heritage, the operation of National Cultural Commission (NKK) and the administration of Žleby's house contents. Chateau Žleby was chosen by the NKK to be a representative of the Empire and Romanticism styles. In this role, Žleby was to be accompanied by Ratibořice, Kynžvart, Lednice and Hrádek u Nechanic chateaus also evaluated by the NKK. Because of that, the analysis is additionally aspiring to provide a brief comparison of NKK's work at Žleby and Hrádek u Nechanic. The comparative method supplements archival research which presents the main cornerstone of this thesis. To cover the subject matter also suggests a close collaboration with today's administrations of both sites in question. The documents found within this method provide evidence about the management of the castle by the National Cultural Commission. Specifically, they concern the relocation of various pieces of furniture, but they also address the transportations that were stored at Žleby. The work simultaneously observes the transformation of the castle on two levels – both regional and national.

Keywords: Žleby Chateau, Hrádek u Nechanic Chateau, Aristocratic Residence, National Cultural Committee, Beneš' Decrees, Presentation of Cultural Heritage

Obsah

Obsah	7
Seznam použitých zkratk	9
Úvod.....	10
Použitá literatura k sepsání práce.....	11
Metodologie	14
1. Zrod Národní kulturní komise	16
1.1 Památková péče mezi lety 1918–1945.....	16
1.2 Památková komise v letech 1945–1947.....	17
1.3 Širší kontext prezidentských dekretů.....	18
1.4 Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb.	19
1.5 Ustanovení Národní kulturní komise.....	20
1.6 Činnost Národní kulturní komise.....	21
1.7 Ukončení činnosti NKK.....	24
1.8 Pohledem dobových periodik	24
2. Historie zámků Žleby a Hrádek u Nechanic	26
2.1 Zámek Žleby	26
2.2. Zámek Hrádek u Nechanic	28
3. Mezi šlechtou a státem – archivní výzkum.....	30
3.1 Působení NKK na zámku Žleby	30
3. 2 Konfiskace žlebského velkostatku.....	30
3.3 Přebrání památkového objektu	33
3.4 Svozy mobiliáře	38
4. Zámek jako zámek? – komparativní metoda	41
4.1 Institucionální posouzení Hrádku u Nechanic	41
4.2 Manipulace s mobiliárními fondy.....	42

Závěr	45
Seznam archivních pramenů	48
Seznam použité literatury	49
Seznam příloh	51
Přílohy.....	53

Seznam použitých zkratek

Inv. č. ... Inventární číslo

KSČ ... Komunistická strana Československa

MZ ... Ministerstvo zemědělství

NA ... Národní archiv

NKK ... Národní kulturní komise

NM ... Národní muzeum

NPF ... Národní pozemkový fond

ONV ... Okresní národní výbor

OÚ ... Obecní úřad

Sign ... Signatura

SOkA ... Státní okresní archiv

SZ ... Státní zámek

ZNV ... Zemský národní výbor

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá tématem prezentace národního kulturního dědictví po roce 1945. Práce bude zaměřena především na státní zámek Žleby, který byl podle dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb.¹ zkonfiskován šlechtickému rodu Trauttmansdorff, čímž se dostal do držení Národní kulturní komise, z čehož vyplývá badatelská otázka, která zní: Jak bylo nakládáno s původním vybavením zámku mezi lety 1947–1951 a jak se vyvíjela jeho prezentace a proměna. Práce se ale také zabývá interpretací a prezentací národního kulturního dědictví, vztaženým zejména na výše zmíněný zámek Žleby. Zmapovány jsou nejen změny, které předcházely dění těsně před převzetím zámku Národní kulturní komisí (NKK), ale také nakládání s národním kulturním majetkem za doby vlastnictví tohoto objektu Národní kulturní komisí. Tato část se pak zaměřuje zejména na nakládání s mobiliárním fondem.

V textu se odráží i etnologická/antropologická stránka, na jejímž pozadí je text vystavěn. Proto práce nahlíží na zámky a památkové objekty především jako na kulturní dědictví, na místa, kde se setkávaly různé vrstvy obyvatelstva, ale také jako na místa paměti,² kde se historie tvořila a kde se uchovává.

Pro tuto práci je stěžejní výzkumnou metodou archivní rešerše. Ta se odehrávala nejen v Národním archivu v Praze, ale také ve Středočeském kraji, konkrétně v Okresním archivu v Kutné Hoře, spadajícím pod Státní oblastní archiv v Praze. Kromě archivní práce je text podepřen také komparativní metodou, která bude využita ve druhé polovině práce. Možnost využití komparativní metody se zde objevuje na více úrovních. Na základě zmíněného dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. byly zabaveny desítky památkových objektů. Celkem jich bylo Národní kulturní komisí vybráno 48 objektů,³ které byly zařazeny do první kategorie a následně zpřístupněny veřejnosti. Do této skupiny se také řadí zámek Žleby, jehož historie po roce 1947 bude porovnávána s nedalekým zámek Hrádek u Nechanic. Oba byly zkonfiskovány na základě stejného dekretu prezidenta republiky a zároveň byly vybrány pro

¹ Dekret č. 12/1945 Sb. Dekret prezidenta republiky o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.

[online]. [cit. 2023-08-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-12>

² Pohled na koncept míst paměti je stejný, jako jej prezentuje Pierre Nora. „Místa paměti jsou především relikty. Extrémní forma, kde přetrvává komemorativní vědomí v historii, jež ji volá, neboť ji nezná. Pojem místa paměti se rodí v důsledku deritualizace našeho světa. Místa paměti jsou tím, co produkuje, ustavuje, zřizuje, buduje, vyhlašuje, lstivě a dobrovolně, společenství, které prochází proměnou a obrodou. Upřednostňuje přirozeně nové před starým, mladé před starým, budoucnost před minulostí. Muzea, archivy, hřbitovy, svátky, výročí, smlouvy, protokoly, pomníky, svatyně, spolky – to jsou svědkové naší doby, iluze věčnosti.“ NORA, Pierre - Mezi pamětí a historií. Problematika míst. Nora, Pierre. In: *Politika paměti: antologie francouzských společenských věd* / Praha: Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998, s. 7–31.

³ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 44

reprezentaci stejného historického období – tedy 2. rokoka a romantismu.⁴ Zmíněné metody také doplňuje metoda polostrukturovaného rozhovoru a literární rešerše, a také rešerše vybraného vzorku periodik. Ke zmíněným metodám se dále vztahuje kapitola Metodologie, kde jsou jednotlivé metody rozebrány podrobněji.

Text je členěn do několika kapitol a zároveň je pomyslně rozdělen na dvě poloviny. První část práce tvoří především teoretická rovina, ve které je shrnuto dosavadní vědění, představení NKK, její vznik a činnost, ale také je pozornost navíc věnována příslušným dekretům prezidenta republiky. Tzv. Benešových dekretů bylo vydáno velké množství, ale pro tuto problematiku jsou stěžejní jen některé, které budou rozebrány. Konkrétně se jedná se o dekret č. 12/1945 Sb.⁵ a 108/1945 Sb.⁶ Kromě tohoto výčtu tematických kapitol jsou také představeny klíčové pojmy pro zpracování problematiky včetně stručné historie zámku Žleby i Hrádku u Nechanic pro lepší zasazení do kontextu.

Druhá polovina práce již představuje onen výzkumný problém a je založena zejména na archivním výzkumu. Cílem této části práce je dohledání historických pramenů, které poskytnou informace, jež budou podkladem pro zhodnocení nakládání Národní kulturní komise s daným mobiliářem. Pozornost je věnována umístěným svozům vytríděných mobiliárních fondů z okolních památkových objektů a také převozům jistých částí původního mobiliáře zámku Žleby i jeho novému využití. Právě v této části je využita komparativní metoda zaměřená na nakládání s mobiliárním fondem obou výše zmíněných památkových objektů.

Použitá literatura k sepsání práce

Pro vypracování textu je stěžejních několik následně zmíněných publikací. Zásadní knihou, se kterou tento text pracuje nejvíce, je kniha Kristiny Uhlíkové *Národní kulturní komise 1947–1951*⁷. Tato kniha se v obecné šíři věnuje tématu NKK na území Československa. Kromě samotného textu publikace také obsahuje komentovanou edici pramenů, ze které lze čerpat značné množství informací a dohledávat skutečnosti přímo z pramenů. Zároveň je ale cítit lehký důraz na oblast Severních Čech, která pramení pravděpodobně ze zvýšeného zájmu autorky o tuto část území. To se projevilo i v její další

⁴ NESVADBÍKOVÁ, Jiřina. *K vývoji památkové péče na území Československa: Výběr autentických dokumentů 1918–1958*. 3. sv. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. s. 286

⁵ Dekret č. 12/1945 Sb. *Dekret prezidenta republiky o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa*. [online]. [cit. 2023-08-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-12>

⁶ Dekret č. 108/1945 Sb. *Dekret presidenta republiky o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy* [online]. [cit. 2023-08-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-108>

⁷ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1.

publikační činnosti, například v článku vydaném ve Zprávách památkové péče 2018 – *Čas pověřenců, působení osobností angažovaných v záchraně movitých památek v období bezprostředně po skončení 2. světové války zvláště v severních a severozápadních Čechách*.⁸

Druhou velmi důležitou publikací pro tuto práci je *K vývoji památkové péče na území Československa, 3. svazek, výběr autentických dokumentů 1918–1958*.⁹ Tato edice je ideálním odrazovým můstkem pro zjištění základních informací o tehdejšímu fungování NKK a památkové péče. Některé dokumenty jsou zde přetištěné a následně přepsané do čitelného písma, jiné jsou pouze přepsané, ale čtenáři je díky těmto stránkám poskytnut lepší vhled do uvedené problematiky. Tento text však není opatřen komentáři a jde o pouhé shromáždění dokumentů. Ty jsou ale na jednom místě a tematicky i chronologicky uspořádané, což velmi usnadňuje pochopení navazujících událostí a celého kontextu doby a Národní kulturní komise, dále jako Komise nebo NKK. Pro tuto práci byly nejdůležitější informativní zprávy vydané NKK v letech 1948 a 1950.

Dále se text opírá o diplomovou práci Markéty Surovcové *Zámek Žleby: proměny prezentace a vývoje historických interiérů od konce 19. století do současnosti*.¹⁰ Autorka se zde zabývá zámkem Žleby a jeho prezentací velmi podrobně. Tato bakalářská práce se s diplomovou prací M. Surovcové v jistém bodě protíná, a tím je působení Národní kulturní komise na Žlebech. Předložená práce tedy také slouží jako doplnění informací práce Surovcové, ze které bylo čerpáno a díky které bylo možno pochopit jisté souvislosti snáze, například lépe pochopit vnitřní vztahy šlechtického rodu Auerspergů.

Pro tuto práci byla také zpracována publikace *Benešovy dekrety, proč vznikaly a co jsou*¹¹ od Emanuela Mandlera. Tato publikace je rozdělena do tří částí a poskytuje kritický, ucelený pohled na dané události. Pozornost autora je upřena zejména na nacionálně perzekuční dekrety, například dekret č. 12/1947 Sb., který je důležitý pro tuto práci, patří. Kromě výčtu faktů a událostí je publikace podpořena komentářem autora, který čtenáři umožňuje text i historické okolnosti snáze pochopit. Při práci s touto publikací je zároveň nutná opatrnost, ač se autor snaží působit velmi věrohodně a akademicky, jeho slova mohou

⁸ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Čas pověřenců. Působení osobností angažovaných v záchraně movitých památek v období bezprostředně po skončení 2. světové války zvláště v severních a severozápadních Čechách*. Zprávy památkové péče, 2018.

⁹ NESVADBIKOVÁ, Jiřina. *K vývoji památkové péče na území Československa: Výběr autentických dokumentů 1918–1958*. 3. sv. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.

¹⁰ SUROVCOVÁ, Markéta. *Zámek Žleby: proměny prezentace a vývoje historických interiérů od konce 19. století do současnosti*. Pardubice, 2014. Dostupné také z: <https://dk.upce.cz/handle/10195/58919>. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická.

¹¹ MANDLER, Emanuel. *Benešovy dekrety: Proč vznikaly a co jsou*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-139-6.

být zavádějící. Příkladem může být jeho polemika o nelegitimnosti prezidentství Edvarda Beneše.¹²

Pro širší historický, ale i architektonický kontext byla využita kniha Jiřího Kuthana *Aristokratická sídla období romantismu a historismu*. V publikaci je popsáno vlastnictví a úpravy různých památkových objektů, v držení různých šlechtických rodů. Kapitola, která se zaměřuje na působení rodu Auerspergů na Žlebech je srozumitelně popsána a posloužila zejména pro pochopení vnitřních vztahů v rodu, způsobu dědictví a nabývání statků. I přesto by pro tuto práci bylo přínosem, kdyby daná kapitola zohlednila nejen rekonstrukce a nabytí zámku výše zmíněným rodem, ale také jak působení Auerspergů na Žlebech bylo ukončeno a jaké události následovaly. V monografii Jiřího Kuthana bylo tedy nejvíce postrádáno téma dekretů prezidenta republiky a následná konfiskace majetku.

Pro citování pramenů je využita forma ČSN ISO 690.

¹² Tamtéž, s. 60

Metodologie

Pro zpracování této bakalářské práce bylo využito hned několik výzkumných metod, které se navzájem doplňují. Jejich vzájemné propojení poskytuje čtenáři ucelený pohled do dané problematiky. Metody, které pro vypracování textu byly stěžejní jsou následující. První využitou metodou byla rešerše skrze publikace, literaturu a akademické práce, které byly k danému tématu napsány. V rámci této metody byla pročtena relevantní literatura, které je věnována část v úvodní kapitole. Postup byl zvolen od publikací obecných k těm, které jsou k tématu úzce zaměřené.

Tato metoda byla doplněna archivní rešerší. Jako každá výzkumná metoda i tato měla svá úskalí. Hlavním předmětem zkoumání byly dokumenty úřední povahy, a tak odpovědi na otázky, které byly cílem bádání, byly hledány často mezi řádky nebo se v dokumentech nemusely vyskytovat vůbec. Úřední dopisy, spisy a zprávy, které byly zkoumány, také ze své povahy byly sepsán odlišným jazykem než běžnou mluvou. To znamená, že místy byly použity termíny, kterým nebylo porozuměno. Také se objevovaly termíny, jejichž chápání se v průběhu let proměnilo. Toto může být nejvíce patrné v otázce používání slova *národnost* a jeho významu. Práce probíhala záměrně s úředními dokumenty, protože cílem bylo sledování společnosti a nikoliv jednotlivce. Kdyby byly sledovány například deníky, mohlo by dojít ke zkreslení pohledu, který by byl zároveň individuální. Optika této práce se snaží být antropologickou a cílem je sledovat společnost v kontextu daných událostí. Proto je zde například upozaděna role každodennosti, která by se mohla promítat do roviny používání daných částí mobiliáře. Zde je spíše sledován jeho význam a společenský pohled na něj.

V rámci metod byla také použita rešerše periodik, která se zaměřovala na tři vybrané deníky. Ačkoliv každé periodikum cílilo na jiné čtenáře, ve všech se objevoval schematismus jazyka a témata se často opakovala. Cílem tohoto bádání bylo zjistit, jak moc se problematika hradů a zámků propisovala do veřejného dění. Nebylo překvapením, že v období mezi květnem a zářím roku 1945 se toto téma neobjevuje vůbec. Jediné zprávy, které by pro tuto práci byly zajímavé a důležité, byly zprávy o vydání dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., ale ani v nich nebylo zohledněno znárodnění památkových objektů. Jako úskalí této metody se dá považovat kontrola tisku řízená ministerstvem.¹³ Chybí zde tedy existence druhého pohledu.

¹³ „*Určitém omezením podléhaly veškeré formy a fóra veřejného vyjadřování politických stran a společenských organizací, které se spojily v Národní frontě. Pro tiskovou a publikační činnost to znamenalo radikální omezení při povolování novin, časopisů a nakladatelství.*“ BRENNER, Christiane. *Mezi východem a západem: České politické diskurzy 1945–1948*. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-1399-0.

Pro tuto práci byla také využita metoda polostrukturovaného rozhovoru. Tato metoda sloužila pro získání doplňujících informací, rozhovor byl veden s panem kastelánem Hrádku u Nechanic a pamětnicí, která byla spřízněná se správcovskou rodinou na Hluboké nad Vltavou. Příprava na rozhovory se lišila, v případě rozhovoru s panem kastelánem, který proběhl 14. dubna 2023, byly otázky odeslány předem a následný rozhovor byl veden po této struktuře. Oproti tomu rozhovor s pamětnicí paní Olgou Šíchovou, který proběhl 20. června 2023, byl méně formální a jednalo se o nostalgické vzpomínání, do kterého přes veškeré snahy bylo velmi těžké jakoukoliv strukturu dostat. Paní Olga se zasnila do vzdálené minulosti a získání odpovědí na kýžené otázky bylo závislé na častém opakování otázek a trpělivosti. Zároveň výpověď pamětníka bývá často zatížena osobním pohledem a zkušenostmi, což může vést ke zkreslení reality. V případě rozhovoru s pamětníkem je také úskalím zabarvení vzpomínek skrze čas a právě dávná minulost, ke které jsou otázky vztaženy. Zároveň se zde jistou měrou jedná o předávání orální historie. Často může být těžké si vzpomenout na detaily, které by byly přínosné a zajímavé. Ale i to je získanou informací a žádaným pramenem. V případě rozhovoru s panem kastelánem se tedy jednalo o fakta a dějiny, které byly a jsou něčím podložené, zatímco rozhovor s paní Olgou byl založen na pocitech a vzpomínání. V obou případech rozhovoru byl vysloven souhlas s prezentací získaných informací.

Terénní výzkum posloužil jako další z využitých metod pro sepsání tohoto textu. Terénním výzkumem byla návštěva památek, kterých se bakalářská práce týká. V tomto případě se jedná o prohlednutí zkoumaného terénu zevnitř i zvenku. Cílem těchto výjezdů bylo z komentovaných prohlídek zámků zjistit, zda se průvodci vyjadřují k problematice znárodnění, dekretů prezidenta republiky či zda se případně objeví nějaké informace o přesunech mobiliáře.

Poslední využitou metodou byla komparativní metoda. Ta posloužila pro porovnání zámků Žleby a Hrádku u Nechanic¹⁴ i NKK, která na nich hospodařila. Jsou zde porovnávány různé konkrétní případy, ale i obecné principy. A protože Hrádek u Nechanic není hlavním předmětem výzkumu, slouží pojednání o působení NKK na tomto zámku k vytvoření určité referenční plochy. Toto porovnání lze využít k vykreslení přesnějšího obrazu o NKK v daném období. V rámci této metody byl porovnáván i historický vývoj, který sloužil jako nástroj pro formulaci otázek pro poválečné dění.

¹⁴ Tento zámek byl vybrán pro svoji geografickou blízkost a pro mnoho podobností, jako je například zařazení do stejného reprezentativního souboru památek nebo srovnatelné okrajové postavení těchto míst ve smyslu upozadění šlechty v národním historickém příběhu.

1. Zrod Národní kulturní komise

1.1 Památková péče mezi lety 1918–1945

Pro lepší uvedení práce do historických souvislostí je zpočátku věnovaná pozornost i památkové péči v době před druhou světovou válkou. Cílem je vidět její vývoj v širší perspektivě a díky tomu si lépe a snáze odpovídat na vyřčené otázky ohledně fungování Národní kulturní komise.

Po vzniku samostatné Československé republiky byl systém památkové péče na jejím území velmi vyspělý a řadil se mezi nejmodernější v Evropě. Vycházel ze zákonů a předpisů z dob Rakouska-Uherska. První zákon, který chránil památky v Československu, byl ze dne 29. října 1918 – č. 13/1918 Sb., který zakazuje vývoz uměleckých či historických památek bez ohledu na soukromé či veřejné vlastnictví. Tehdy oblast památkové péče spadala pod Ministerstvo školství a národní osvěty, stejně jako například archeologie nebo knihovnictví.¹⁵

Pro pozdější vývoj československé památkové péče byla zásadní činnost Zdeňka Wirtha, který byl přednostou osvětového odboru a později se stal předsedou Národní kulturní komise. Nicméně za celé období první republiky nebyl přijat památkový zákon, a tak se památková péče opírala o zákony, které se jí dotýkaly jen minimálně.¹⁶ Jednalo se o zákon č. 81/1920 Sb. (zákon přidělový) nebo č. 76/1927 Sb., který se vztahoval k přímým daním, díky kterému mělo ministerstvo financí možnost osvobodit jedince od domovní daně.¹⁷ To se změnilo po skončení 2. světové války, kdy se situace měnila nejen na poli politickém, ale také na poli památkové péče. V tomto směru byly stěžejní dekrety prezidenta republiky – č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb., v jejichž důsledku byl zkonfiskován majetek Němců, Maďarů a zrádců českého národa. Pod státní správu bylo převedeno velké množství hradů, zámků, bytů i domů.

Tyto objekty ale nebyly zabezpečeny, tím je myšleno, že v nich nepobýval žádný správce ani nikdo, kdo by daný objekt hlídal a spravoval. Neexistoval ale ani pravomocný orgán, který by disponoval jak finančními prostředky, tak pravomocí s nimi nakládat.¹⁸ Památky se v tomto období často stávaly obětmi „zlatokopů“ a rabování. Jako příklad lze

¹⁵ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 17

¹⁶ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 18

¹⁷ DOLEJSKÁ, Bc. Pavlína. *Vývoj teorie a praxe státní památkové péče mezi lety 1945-1989: popsany na vybraných zámeckých objektech Znojemska*. Pardubice, 2013. Diplomová práce. Filozofická fakulta Pardubice. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Hrubý.

¹⁸ SUROVCOVÁ, Markéta. *Zámek Žleby: proměny prezentace a vývoje historických interiérů od konce 19. století do současnosti*. Pardubice, 2014. Dostupné také z: <https://dk.upce.cz/handle/10195/58919>. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická.

uvést vyrabování zámku Nové Valteřice v Moravském Berouně. V období těsně po konci války, kdy probíhal odsun německého obyvatelstva, byla v Česích spousta nahromaděné nenávisti vůči německy hovořícímu obyvatelstvu.¹⁹ Právě nenávist v Česích se mohla obrátit proti památkovým objektům, které často symbolizovaly rodová sídla německy mluvících obyvatel. Tyto památkové objekty, které byly zatíženy v poválečné době svou historií, se ocitly velkém ohrožení. Nicméně nenávist nebyla jediným motivem, který se v poválečné době v této problematice projevoval. Svou roli v této době také hrála snaha se obohatit.

1.2 Památková komise v letech 1945–1947

Zprvu při Národním pozemkovém fondu byla ustanovena Památková komise, která působila mezi lety 1945–1947. Za tu dobu stihla prohlédnout 185 zámků, na kterých zajišťovala jak historicky, tak umělecky cenné artefakty a části mobiliářů.²⁰ Systém pro převzetí znárodněné památky byl velmi složitý a v době krátce po skončení války jeho postupy často nebyly dodržovány. Nejhůře se tato skutečnost projevovala v oblastech pohraničí, kde byla situace více komplikovaná než v jiných částech republiky. Aby památky byly zajištěny proti rozkradení, byl jmenován národní správce, který měl být na památce přítomný neustále. V oblastech pohraničí toto jmenování bylo ale velmi pomalé, což v důsledku znamenalo, že památkové objekty byly zabezpečovány se značným zpožděním, které poskytovalo možnost, aby byly objekty dále ničeny a rabovány. Kromě, již zmíněného, dekretu, na jehož základě byl majetek zkonfiskován, nebral v úvahu uměleckou ani historickou povahu mobiliáře ani památky.²¹

V textu publikovaném roku 1946 Jiřím Kořátkem však najdeme rozdíl v zacházení se zabaveným majetkem na základě dekretu č. 12/1945 Sb. Tento text nám odkrývá, že komunistická strana vykonala spousta práce v pohraničí, a že národními správci „byly osazeny téměř všechny statky i velké zemědělské objekty“.²² To dokonce velmi krátce po jejich znárodnění, což se u památkových objektů s ohledem na výše uvedené skutečnosti říci nedá a tuto problematiku ve svém textu ani nezmiňuje. Je zde tedy patrný rozdíl, vyplývající z dobového kontextu v ošetření a osazení zemědělských budov národními správci a jejich rychlé uvedení do provozu. Památkové objekty nebyly hlavní téma doby, kterým byla zejména snaha o obnovu státu.

¹⁹ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 20

²⁰ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 24

²¹ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 25

²² KOŘÁTKO, Jiří. *Konfiskace, rozdělování a osídlování půdy*. Praha: Svoboda, 1946. s. 7

V rámci této instituce se také poprvé setkáváme s výběrem 48 nejvýznamnějších hradů a zámků, které měly být zajištěny a následně spravovány státem. Seznam těchto 48 památek se výrazně neměnil a se vznikem NKK jej známe jako seznam památek první kategorie, které Národní kulturní komise zajišťovala jako první, tedy již roku 1947, těsně po jejím vzniku.²³

1.3 Širší kontext prezidentských dekretů

Pro lepší pochopení a následné provázání skutečností je důležité věnovat pozornost i dekretům prezidenta republiky. Tato podkapitola bude vycházet zejména z publikace *Benešovy dekrety, proč vznikaly a co jsou*.²⁴ Na toto stále kontroverzní téma musí být nahlíženo ze širší perspektivy, z dobového (nejen politického) kontextu. I přesto, že ve zmíněné publikaci dochází k rozdělení pojmů „Benešovy dekrety“ a „dekrety prezidenta republiky“, přičemž první zmiňovaný pojem závisí na politické povaze, tak druhý zahrnuje celý objem 143 sepsaných dekretů. V této práci, s ohledem na její povahu, toto rozdělení nebude reflektováno. V pojetí předloženého textu jsou všechny dekrety alespoň z nějaké části politické. Dekrety prezidenta republiky měly různou povahu, celkem je lze podle knihy Emanuela Mandlera rozřadit do 5 skupin.

Jedná se o dekrety *Ústavní*, ty se ve velké míře týkaly zejména právě Ústavy a právního řádu. Mimo jiné se na základě těchto dekretů Edvard Beneš jmenoval prezidentem či ustanovil Státní radu. Dále byly vydány dekrety, jejichž cílem bylo potrestat nacisty a zrádce vůči Československé republice, jinými slovy „*retribuční zákonodárství*“. Zde jako příklad může sloužit *malý a velký retribuční dekret*. Třetí skupina dekretů měla za cíl znárodnění majetku, a proto se jedná o dekrety *hospodářsky konfiskační*. Čtvrtým typem byly *dekrety všeobecně politické*, jako příklad lze uvést dekret o některých opatření v oblasti filmu. Poslední část byly dekrety nacionálně perzekuční. Mezi ně patří i dekret, na jehož základě byly znárodněny zámky Žleby a Hrádek u Nechanic, č. 12/1945 Sb.²⁵

Jak bylo zmíněno v předchozím odstavci, Edvard Beneš se prezidentem Československé republiky ustanovil sám, na základě svého dekretu. Opíral se kontinuitu první republiky a její ústavu z roku 1920.²⁶ Lepší pochopení vztahu Edvarda Beneše k německy

²³ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 24-25

²⁴ MANDLER, Emanuel. *Benešovy dekrety: Proč vznikaly a co jsou*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-139-6.

²⁵ MANDLER, Emanuel. *Benešovy dekrety: Proč vznikaly a co jsou*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-139-6. s. 54–55

²⁶ Tamtéž.

hovořícímu obyvatelstvu může ilustrovat následující věta, kterou pronesl v projevu 12. května v Brně: „(...) Řekli jsme, že německý problém v republice musíme vylikvidovat.“²⁷

1.4 Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb.

Stěžejním dekretem pro tuto práci, ale dokonce i pro prezidenta Edvarda Beneše byl dekret č. 12/1945 Sb. Beneš v něm viděl „největší revoluční počín dnešní vlády, čin, který bude mít dalekosáhlé a všestranné důsledky.“²⁸ Toto tvrzení se jistě naplnilo a jeho dalekosáhlé důsledky můžeme vidět stále i nyní. Název dekretu je následovný: *Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa*. Již z názvu dekretu je patrné, že památkové objekty, které připadly státu na základě stejného dekretu jako zemědělské závody, budou upozaděny. Pro lepší ilustraci narativu, a také samotné podstaty je níže uvedena i preambule tohoto dekretu. „*Vycházeje vstříc volání českých a slovenských rolníků a bezzemků po důsledném uskutečnění nové pozemkové reformy a veden snahou především jednou pro vždy vzítí českou a slovenskou půdu z rukou cizáckých německých a maďarských statkářů, jakož i z rukou zrádců republiky a dáti ji do rukou českého a slovenského rolnictva a bezzemků, k návrhu vlády ustanovují:*“²⁹

Pro vyjmutí z tohoto dekretu musela být splněna ustanovená podmínka, jež se vztahuje na osoby německé či maďarské národnosti, které se aktivně zapojili v boji proti tehdejšímu režimu a byli činní ve snahách o osvobození Československa a zachování jeho původních hranic.³⁰ Pro lepší pochopení podmínky je nutno zmínit, že nestačilo trpět pod nacistickým praporem, byť mohla být daná osoba uvězněná v koncentračním táboře. Ani to na uplatnění výjimky nestačilo. Zde lze ale spatřit rozdíl mezi výše zmíněným dekretem a dekretem č. 108/1945 Sb., který také sloužil jako nástroj konfiskace. Jednalo se například o domy a byty osob německé a maďarské národnosti, ale využít výjimky z tohoto dekretu již mohla osoba, která se buď aktivně zapojila do protinacistického odboje, nebo která kvůli jasným důsledkům nacismu trpěla (viz. koncentrační tábory). Tuto výjimku z dekretu mohlo uplatnit tedy mnohem více osob, než je tomu v prvním případě. Můžeme z toho vyvodit jasně viditelný

²⁷ MANDLER, Emanuel. *Benešovy dekrety: Proč vznikaly a co jsou*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-139-6. s. 50

²⁸ MANDLER, Emanuel. *Benešovy dekrety: Proč vznikaly a co jsou*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-139-6. s. 87

²⁹ *Dekret 12/1945 Sb., Dekret prezidenta republiky o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa*. [online]. [cit. 2023-08-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-12>

³⁰ MANDLER, Emanuel. *Benešovy dekrety: Proč vznikaly a co jsou*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-139-6. s. 88

záměr tehdejší vlády v nabytí statků, hospodářských podniků, polí i lesů a dalších majetků. Celkem zemědělské konfiskáty tvořily čtvrtinu území Československa.³¹

Čtvrtý paragraf výše citovaného dekretu také specifikuje znárodněný majetek na zemědělskou či lesní půdu a s ní spojená zařízení a budovy, ale také závody zemědělského průmyslu a další. Tyto budovy, mezi které se zařadily i hrady a zámky musely podle dekretu přejít do vlastnictví státu i se svým vnitřním vybavením.³² Můžeme přemýšlet nad tím, zda tento princip konfiskace památek byl prostě jednoduchý, nebo se jednalo další postupné a účelné potlačení aristokracie. Jestli fakt, že hrady a zámky byly konfiskovány na základě stejného dekretu prezidenta republiky jako zemědělská půda, mohl ovlivnit přístup k těmto objektům ve smyslu jejich zabezpečení a odbornosti jejich správců.

1.5 Ustanovení Národní kulturní komise

O se sestavení organizace, která by se starala o památkové objekty, jevil zájem již prezident Edvard Beneš. Nicméně dekret prezidenta republiky, který by sestavení Národní kulturní komise měl stvrdit, nestihl být projednán k datu 28. října 1945, kdy lhůta pro vydání dekretů prezidenta republiky končila.³³ Národní kulturní komise byla tedy založena zákonem č. 137/1946 Sb., který schvalovalo Národní shromáždění, přesto její činnost oficiálně započala až v únoru 1947.³⁴ NKK v sobě sdružovala mnoho odborníků z různých oblastí a ministerstev. Dle znění zákona: „*Národní kulturní komise jsou orgány státní správy, složené ze zástupců ministerstev školství a osvěty, vnitra, financí, zemědělství, dopravy, vnitřního obchodu, Státního úřadu plánovacího a ministerstva národní obrany.*“³⁵

Ze zákona lze vyčíst, že Národní kulturní komise jsou užity v množném čísle. Je tomu tak, protože jedna sídlila v Praze a druhá v Bratislavě. Každá se tedy starala o území pod její správou, tudíž komise se sídlem v Praze o české památkové objekty a komise se sídlem v Bratislavě o památkové objekty na Slovensku.³⁶

³¹ MANDLER, Emanuel. *Benešovy dekrety: Proč vznikaly a co jsou*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-139-6. s. 86-87

³² Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. *Dekret prezidenta republiky o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa*. [online]. [cit. 2023-08-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-12>

³³ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 29

³⁴ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 29-30

³⁵ Zákon č. 137/1946 Sb. *Zákon o Národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku*. [online]. [cit. 2023-08-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1946-137>

³⁶ ROKYTA, Hugo, ed. *Památková péče 1945-1970: Sborník statí o úkolech a výsledcích st. památkové péče v letech 1945-1970 v oblasti dnešní České socialist. republiky a příspěvky zahr. představitelů památkové péče*. Praha: St. ústav památkové péče a ochrany přírody, 1973. xvii, 274, [ii] s. Publikace St. ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze.

Zákon také předložil, co se míní státním kulturním majetkem: *Za státní kulturní majetek (§ 2) se pokládá zejména tento státní majetek: a) pozemky, které mají charakter přírodní památky, přírodní rezervace nebo archeologické lokality, b) stavební objekty hodnoty umělecké nebo historické (zejména hrady, tvrze a jejich zříceniny, zámky, městské paláce a obytné domy, letohrádky a vily) i pozemky památkového charakteru s nimi souviselé (zejména zahrady, parky, obory), c) movité věci hodnoty umělecké, historické nebo vědecké, a to jednotlivé předměty i jejich sbírky.*³⁷ Tato charakteristika nám nabízí vhled do toho, co vše mohlo, a bylo Národní kulturní komisí spravováno. Výčet je široký a nese s sebou spoustu nutné práce na zabezpečování objektů, k čemuž bylo také potřeba značného množství pracovníků. Jak již píše K. Uhlíková administrativní kancelář doplácela na nedostatek odborných sil, a to se projevovalo zejména v třídění mobiliáře na památkových objektech.³⁸

Dále je v zákoně charakterizována činnost NKK, konkrétně se jedná o paragraf 4, jenž zní: *„a) zjišťují státní kulturní majetek a přejímají jej do správy, b) organisují odbornou správu státního kulturního majetku a udržují jej v řádném stavu, c) pečují o vhodné využití státního kulturního majetku, d) po případě zcizují některé movité věci se souhlasem ministrů školství a osvěty a financí.*“³⁹

Z těchto řádků jasně vyplývá náplň práce Národní kulturní komise. Ač se v posledním bodě zmiňuje pojem *zcizení*, jedná se o běžně používaný termín a neznamená, že se mohli ministři obohacovat na státním majetku. Naopak tímto historickým nábytkem mohly být vybaveny kanceláře ministerstev, nebo jejich reprezentativní prostory. V případě odsouhlasení kompetentních orgánů, mohly být tyto předměty dány do veřejné dražby a následně prodány.

1.6 Činnost Národní kulturní komise

Personální obsazení NKK bylo velmi podobné Památkové komisi, které byla věnována podkapitola výše, a v jejím čele stanul opět Zdeněk Wirth. NKK měla tedy zabezpečovat a převést do vlastnictví státu památky zkonfiskované na základě dekretů prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. a 108/1945 Sb. Skrze první zmíněný dekret do vlastnictví státu přešlo 496 hradů a zámků i s vnitřním vybavením.⁴⁰ Mezi ně patří zámky jako Bouzov,

³⁷ Zákon č. 137/1946 Sb. *Zákon o Národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku*. [online]. [cit. 2023-08-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1946-137>

³⁸ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 32

³⁹ Zákon č. 137/1946 Sb. § 4, *Zákon o Národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku*. [online]. [cit. 2023-08-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1946-137>

⁴⁰ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 22-32

Buchlovice, Frýdlant, Hořovice, Hrubý Rohozec a další. Zároveň výběr NKK probíhal také podle architektonických slohů. Vize Zdeňka Wirtha byla taková, že chtěl vytvořit ve své podstatě časovou osu za pomoci hradů a zámků. To znamená, že si vybíral památky, které by jednotlivá období nejlépe reprezentovaly. Do období, které Wirth chtěl představovat patří: středověk – Křivoklát, Zvíkov, Pernštejn..., renesance – Litomyšl, Kratochvíle, Český Krumlov..., baroko – Ratibořice, Mnichovo Hradiště, Veltrusy... a empír a romantismus – Kačina, Kynžvart, Křimice..., z období 2. rokoka a romantiky pak například Sychrov, Lednice a Hluboká nad Vltavou.⁴¹

Tyto kategorie pak byly ještě dále členěny na tři části – první byla zasvěcena středověkým stavbám, konkrétně třem různým obdobím, druhá skupina byla věnována Museím bytové kultury a třetí byla nazvána speciální musea.⁴²

Právě mezi takzvané 2. období rokoka a romantismu, zároveň do druhé skupiny – muzeí bytové kultury, konkrétně VI. oddílu – pro znázornění kulturního prostředí ve druhé polovině 19. století, byly zařazeny zámky Hrádek u Nechanic a Žleby, kterým je věnována pozornost ve druhé polovině následujícího textu. Tyto zámecké objekty měly být obohaceny o předměty ze sbírek jiných památek, neboť jejich úkolem bylo reprezentovat příslušné období, a nikoliv bývalé majitele panství, či vývoj historický vývoj dané památky.

Pro třídění mobiliáře byly sestaveny tzv. třídící komise, které zastupovaly Národní pozemkový fond (NPF) a Národní kulturní komisi. Národní pozemkový fond vznikl již v roce 1945 s vydáním dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. Jednalo se o státní orgán zřízený pod Ministerstvem zemědělství, jehož úkolem bylo spravovat znárodněné objekty i přilehlý majetek, dokud nebyl předán novým orgánům.⁴³ V tomto případě se nejednalo se o soukromníky, ale o různé instituce, jako například Ministerstvo školství či zdravotnictví nebo Charitu pro starobince a chorobince. Tyto instituce hledaly další prostory, ve kterých zřídit nové kanceláře, školy a jiné.⁴⁴ V informativní zprávě vydané NKK roku 1950 se také můžeme dočíst o dalších konkrétních příkladech využití památkových objektů.⁴⁵

⁴¹ NESVADBÍKOVÁ, Jiřina. *K vývoji památkové péče na území Československa: Výběr autentických dokumentů 1918-1958*. 3. sv. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. s. 286

⁴² NESVADBÍKOVÁ, Jiřina. *K vývoji památkové péče na území Československa: Výběr autentických dokumentů 1918-1958*. 3. sv. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. s. 300-303

⁴³ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947-1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 23

⁴⁴ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947-1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 75 (zpráva od J. Soukupa)

⁴⁵ V Náměšti nad Oslavou bylo požadováno vybudovat skladiště traktorů, v Kostelci nad Orlicí zoologické útočiště pro krmiče vepřů a inseminační stanici a v neposlední řadě v Rájci nad Svitavou byla vůle vybudovat turistickou noclehárnu. NESVADBÍKOVÁ, Jiřina. *K vývoji památkové péče na území Československa: Výběr autentických dokumentů 1918-1958*. 3. sv. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.

Třídící komise ke každému předmětu mobiliáře přidělila pořadové číslo, popis daného předmětu, rozměry a přibližné datování, nebo jiná specifikata.⁴⁶ Na jednotlivých památkách pak byla založena tzv. svozová místa, jednalo se např. o zámek Veltrusy nebo Jemniště a další. Tam byl mobiliář tříděn a dále přerozdělován na jiné objekty podle potřeby.⁴⁷

Opět se tedy nabízí otázka, zda tento systém také nebyl dalším nástrojem pro vykořenění aristokracie v duchu socialismu. Pohledem dnešní doby akce působí jako systematické odosobnění hradů a zámků. Když je mobiliář, který k zámku či hradu patří desítky let, často i déle, odvezen z daného objektu, ztrácí na svém původu, historii a vztahu k místu, kde se po dlouhé roky nacházel. Ztratí vztah k rodovému sídlu i jejich majitelům. Hlavním strůjcem tohoto přístupu byl již zmíněný Wirth. Nicméně se jednalo opravdu o snahu vytvořit co nejlepší muzea na našem území a toto byla cesta, kterou viděl jako správnou. To také dokládají jeho slova: „*Domnívat se, že zámecký inventář úzce souvisí s krajem, je omyl. V nákupu inventáře, který šlechtic svozil z mnoha zemí, nelze spatřovat místní tradici.*“⁴⁸ Zde se projevuje nová rovina pohledu, a to je regionální oproti kosmopolitnímu pohledu.

Doklad vývoje zámeckých i hradních budov byl narušen převozem původních částí mobiliáře na jiné místo. Kromě přesunu na jiný památkový objekt mohly ty nejvzácnější kusy být vystaveny v muzeu, anebo mohly skončit ve skladu NPF. Tento sklad podle informativní zprávy NKK z roku 1950 nechala svým nařízením Ústřední plánovací komise rozprodat. Takže různé soubory z porcelánu, skla i keramiky, včetně nábytku, musely být zpeněženy. Tím se odkrývá odpověď na otázku, proč byly památky I. kategorie důležité a navštěvované. Jednalo se o jediná místa, kde byly k vidění všechny sety, nábytek a slohově určené vybavení, neboť na zbytku památek se nedochovalo téměř nic.⁴⁹ Můžeme zde pozorovat přeměnu z důležitého lokálního místa na státní a to, co změna s sebou přináší. Odosobnění památky a přizpůsobení nikoliv lidem, ale odborníkům.

⁴⁶ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 35

⁴⁷ NESVADBÍKOVÁ, Jiřina. *K vývoji památkové péče na území Československa: Výběr autentických dokumentů 1918–1958*. 3. sv. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. s. 322

⁴⁸ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 37

⁴⁹ NESVADBÍKOVÁ, Jiřina. *K vývoji památkové péče na území Československa: Výběr autentických dokumentů 1918–1958*. 3. sv. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. s. 291

Nejen NPF se zbavoval sbírek a historických artefaktů, ale také Fond národní obnovy se snažil rozprodat jemu svěřené předměty. Pro tyto instituce to byla snazší a méně nákladná varianta.⁵⁰

S další myšlenkou, která se zabývá samotnou podstatou výběru zámků první kategorie přichází ve svém textu Cathleen Gustino. Ta ve svém článku prezentuje tezi, že tehdejší ideologický režim chtěl vybudovat pro místní lid místo odpočinku vzhledem k nemožnosti vycestování za hranice státu. Byla to jedna z možných forem relaxace tím spíše, pokud bylo režimu po vůli, aby si pracující lid přes víkendové dny odpočinul – výkony obyvatel přes týden pak mohly být vyšší.⁵¹ Tato myšlenka je velmi zajímavá ve své jednoduchosti. I přesto, že je to zřejmé a předložené informace dávají smysl, s ohledem na danou dobu a přítomný režim, není to pohled, který by se veřejnosti otevřeně prezentoval.

1.7 Ukončení činnosti NKK

Roku 1952 proběhla reorganizace celého systému památkové péče, a tak Národní kulturní komise oficiálně zanikla 1. ledna 1952. Již od roku 1949 probíhala jistá decentralizace systému, která spočívala v převodu agendy NKK na Krajské národní výbory. Větší část zaměstnanců a větší část pravomocí byly převedeny na Ministerstvo školství, věd a umění.⁵² Roku 1953 byl vytvořen nový orgán pro péči o památkové objekty s názvem Státní památková správa (SPS), která obsáhla agendu kanceláře bývalé NKK, ale i bývalého oddělení pro ochranu památek na ministerstvu školství.⁵³

1.8 Pohledem dobových periodik

Tato podkapitola je zaměřena na téma dekretu 12/1945 Sb. a jeho pojetí v tištěných pramenech na základě vybraného reprezentativního vzorku. Kromě problematiky vyvlastnění v obecnější rovině byl v jisté míře také sledován narativ tehdejší doby, do kterého se v nemalé míře projevovaly socialistické myšlenky. Pro tuto kapitolu byly vybrány 3 různé deníky v období mezi květnem a srpnem roku 1945, ze kterých byly následující informace čerpány.

⁵⁰ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 29

⁵¹ GUSTINO, Cathleen, ed. *Open Gates and Wandering Minds: Codes, Castles, and Chateaux in Socialist Czechoslovakia before 1960*. GIUSTINO, Cathleen, Catherine PLUM a Alexander VARI. *Socialist Escapes: Breaks from Ideology and Everyday Routines in Eastern Europe, 1945-1989*. Berghahn books, 2013, s. 48-73. ISBN 978-0-85745-669-4.

⁵² UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 57-58

⁵³ ROKYTA, Hugo, ed. *Památková péče 1945-1970: Sborník statí o úkolech a výsledcích st. památkové péče v letech 1945-1970 v oblasti dnešní České socialist. republiky a příspěvky zahr. představitelů památkové péče*. Praha: St. ústav památkové péče a ochrany přírody, 1973. xvii, 274, [ii] s. Publikace St. ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze.

Jedná se o periodika Rudé právo, Svobodné slovo a Lidová demokracie. Tyto informace jsou důležitým dokladem o působení médií a stavu společnosti. Socialistický narativ je v mnohém velmi citelný a očividný. Právě socialismus je dalším velmi důležitým aspektem pro pochopení, proč byly památky upozaděny oproti hospodářským budovám a závodům. Zajímavým poznatkem je jistě také to, že zpráv, které by informovaly o vyvlastnění majetku, obecně moc ve vybraných periodikách není. Zprávy, které by se pak věnovaly vyvlastnění památek, se neobjevují vůbec. Mohlo tomu tak být například proto, že levicové rétorice bylo proti srsti věnovat se aristokracii, zároveň toto téma nebylo pro tehdejší nastavení společnosti atraktivní, a proto se mu periodika nevěnovala. Je možné, že na podobné zprávy v republice ještě nebyla potřebná nálada, chuť ani čas po válečné obnově.

První zmínku v novinách Svobodné slovo o chystaném dekretu č. 12/1945 Sb. nalézáme již dne 25. května 1945. Důraz je kladen zejména na vymezení pojmu „zrádce“. V případě německých a maďarských občanů je uveden národnostní prvek jako jediný a stěžejní proto, aby byl jedinec brán jako zrádce. Zatímco v případě jednotlivce české národnosti je text konkrétnější a sdílnější, najdeme v něm celý výčet aktivit pro to, aby byl daný člověk za zrádce považován. Výčet prohrěšků u občanů české národnosti je dokonce konkrétnější, než je vypsáno v samotném dekretu prezidenta republiky. Vyjma zmíněného daná zpráva také neobsahuje informace o výjimkách, které byly z dekretu vyňaty. Pozornost je dále věnována zemědělství, podnikům a závodům a o tom, že v rámci připravovaného dekretu budou znárodněny i památky, hrady a zámky, se článek vůbec nezmiňuje.⁵⁴ Stále se to týká té samé myšlenky – buď pomyšlení na hrady a zámky v tehdejší době vůbec nebylo na pořadu dne, anebo šlo opět o další nástroj využitý k pomyslnému vymazání aristokracie.

Podobně podaná informace je k nalezení také v periodiku Rudé právo ze dne 22.6. 1945⁵⁵, stejně tak i v Lidové demokracii.⁵⁶ Zatímco Rudé právo a Svobodné slovo dekret prezidenta republiky citují a je otištěn v plném znění, Lidová demokracie přináší obsahově mnohem kratší zprávou, která o dění informuje zprostředkovaně. Na rozdíl od prvních dvou zmíněných periodik jsou v Lidové demokracii jmenovány různé šlechtické rody jako například Kinští nebo Lichtenštejnové, zároveň se o nich hovoří jako o „odvěkém vykořisťovateli národa“.⁵⁷ Lze vycházet z toho, že každé periodikum mělo jiný profil čtenáře a cílilo na jinou skupinu občanů. Nic to ovšem nemění na faktu, že téma památek, které byly znárodněny, bylo opomíjeno a nebylo o něm informováno.

⁵⁴ *Majetek Němců do národní správy*, Svobodné slovo. I. Praha, 25. 5. 1945. s. 1.

⁵⁵ *Půda cizáků zrádců a do rukou českého národa*, Rudé právo, č. 40, 22. 6. 1945, s. 1.

⁵⁶ *Konfiskace a rozdělení zemědělského majetku Němců a zrádců*, Lidová demokracie. I, II. vydání, 22. 6. 1945, s.1.

⁵⁷ Tamtéž.

2. Historie zámků Žleby a Hrádek u Nechanic

2.1 Zámek Žleby

Zámek Žleby, jaký ho dnes známe, se do své nynější podoby proměnil až o staletí později od svého vzniku. Jeho historie sahá mnohem dál než například historie Karlštejna. První zmínky, které o zámku, tehdy ještě hradu, jsou, pochází již z roku 1289, a o Žlebech se hovoří jako o majetku Jindřicha z Lichtenburku. Je velmi pravděpodobné, že jej páni z Lichtenbura nechali založit. Význam hradu také zvýrazňuje fakt, že po čtyři staletí byl ve vlastnictví nejmocnějších šlechtických rodů a vždy byly do oprav hradu vkládány velké finanční obnosy. K tomuto rozhodnutí mohla také přispět jeho strategická poloha nad údolím řeky Doubravy.⁵⁸

Roku 1356 hrad změnil majitele a stal se jím císař Svaté říše římské a český král, Karel IV. Ten, možná i kvůli svému pracovnímu vytížení, na hradě nepobýval a naopak ho zastavoval různým nájemcům. Jednalo se zejména jedince ať už panského či rytířského původu. Nicméně nájemci se na hradě střídali v poměrně krátkých časových úsecích.⁵⁹

Po smrti Karla IV. v českých zemích vypukly husitské války. Tento boj o moc a boží vůli se nevyhnul ani hradu Žleby. Poprvé události zasáhly ho hradní historie již roku 1421, kdy byl hrad pod útokem pražanů a následně se jim také vzdal. Žleby padly do vlastnictví Petra Zmrzlíka ze Svojšína, který byl Husovým podporovatelem. Nicméně po jeho smrti se hrad dostal do vlastnictví Hoška z Dětenic, který již podporoval opačnou stranu, tedy krále Zikmunda. Žleby se tak staly terčem útoků táboritů, kterým se po několika dnech obléhání roku 1427 vzdaly.⁶⁰ I přesto byl hrad částečně pobořen a vypálen. Hrad tedy prošel následnou pozdně gotickou rekonstrukcí v polovině 15. století, kterou financoval Jan z Vízmburka. Právě z této rekonstrukce již pochází dnešní rozsah zámeckého komplexu. Ve druhé polovině 15. století byl hrad jednou ze stěžejních opor pro upevnění královské moci ve východních Čechách pro Jiřího z Poděbrad.⁶¹

⁵⁸ LETOŠNÍKOVÁ, Ludiše. *Státní zámek Žleby: Průvodce*. Praha: Středisko st. památkové péče a ochrany přírody Středočes. kraje, 1977. [31] s. Památky Středočes. kraje.

⁵⁹ SUROVCOVÁ, Markéta. *Zámek Žleby: proměny prezentace a vývoje historických interiérů od konce 19. století do současnosti*. Pardubice, 2014. Dostupné také z: <https://dk.upce.cz/handle/10195/58919>. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. s. 6

⁶⁰ LETOŠNÍKOVÁ, Ludiše. *Státní zámek Žleby: Průvodce*. Praha: Středisko st. památkové péče a ochrany přírody Středočes. kraje, 1977. [31] s. Památky Středočes. kraje.

⁶¹ ŠTORM Břetislav, *Žleby: Státní zámek a památky okolí*. 2. rozšířené vydání. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1960.

O století později hrad opět střídal v rychlém sledu své zástavní držitele. Mezi ty nejvýznamnější můžeme jmenovat například Bohdanecké z Hodkova nebo Václava Chotouchovského z Nebovid a právě za jejich držení prošel hrad velkou přestavbou. Ze středověkého hradu se stal renesanční zámek. Právě za této přestavby zámek získal své arkádové nádvoří, které známe z dnešní zámecké podoby. Stavebním úpravám ale příznivá doba příliš dlouho nevydržela, protože první polovina 17. století byla poznamenána třicetiletou válkou. Byla to doba nejistoty spíš než bujarého utrácení peněz. V těchto dnech byl zámek ve vlastnictví Heřmana Černína nebo Jana Rudolfa Trčky.⁶²

Po renesančních úpravách se zámek dočkal také úprav barokních. Největším počinem rekonstrukce bylo jistě opatření zámku rizality na jeho hlavním průčelí, ale na levé straně před zámkem bylo navíc postaveno hospodářské obydlí. V prvním patře se nacházely stáje, zatímco v druhém byly ubytovací jednotky. Tyto stavební úpravy byly prováděny za držení zámku několika rody, ať už to byly Kaisersteinové, Schönfeldové či Auerspergové.

Rok 1754 se stal důležitým datem v novodobé historii zámku, neboť se dostal díky dědictví do vlastnictví rodu Auerspergů. Ti se zámkem Žleby také získali zámek ve Slatiňanech, panství Nasavrky i Tupadly.⁶³ Tím nejvýznamnějším majitelem zámku byl kníže Karel Vincenc Auersperg. Ve svých dvaceti letech se ujal správy zámku, tedy v roce 1832.⁶⁴ V době jeho správy se zámek Žleby nákladně přestavuje, z trčkovského rokokového zámku mění podobu a získává svůj dnešní romantický vzhled. Na této rozsáhlé přestavbě se podíleli také architekt František Schmoranz a stavitel Benedikt Škvor.⁶⁵ Rozsáhlé 19. století se v architektuře vyznačuje zejména návratem ke kořenům. Šlechtici svá sídla znovu opevňovali a obnovovali středověké cimbuří. Jejich cílem bylo hradu či zámku vdechnout romantiku, která se nalézala v anglických románech. Opevnění tedy nemělo již sloužit k praktickým účelům, ale čistě dekorativně. K této myšlence se také vyjadřuje Věra Kuthanová v publikaci *Státní zámek Žleby*. Její řádky zmiňují, že opětovné vystavení bran, věží i opevnění má symbolizovat jakousi ochranu proti měnícím se poměrům ve společnosti.⁶⁶ K romantickým úpravám také neodmyslitelně patřila výstavba či úprava parků. Na to myslel i Vincenc

⁶² SUROVCOVÁ, Markéta. *Zámek Žleby: proměny prezentace a vývoje historických interiérů od konce 19. století do současnosti*. Pardubice, 2014. Dostupné také z: <https://dk.upce.cz/handle/10195/58919>. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. s. 8

⁶³ KUTHAN, Jiří. *Aristokratická sídla v období romantismu a historismu*. Praha: Akropolis, 2001. ISBN 80-7304-003-4.

⁶⁴ *Stručná historie zámku Žleby* [online]. [cit. 2022-05-13]. Dostupné z: <https://www.zamek-zleby.cz/cs/o-zamku/historie>

⁶⁵ LETOŠNÍKOVÁ, Ludiše. *Státní zámek Žleby: Průvodce*. Praha: Středisko st. památkové péče a ochrany přírody Středočes. kraje, 1977. [31] s. Památky Středočes. kraje.

⁶⁶ KUTHANOVÁ, Věra. *Státní zámek Žleby*. Praha: Středisko st. památkové péče a ochrany přírody Středočes. kraje, 1986.

Auersperg, kdy již na začátku rekonstrukce vykoupil pět okolních domů včetně mlýna, aby měl místo pro vybudování parku.⁶⁷

Po smrti Karla Vincence Auersperga se správy nad zámek ujala jeho žena Vilemína ve prospěch nejstaršího syna, který v té době nedosáhl plnoletosti – Františka Josefa Auersperga. Ten také se svou matkou panství udržoval, ale po smrti svého jediného syna, Ferdinanda v roce 1942, který zemřel bezdětný, získává zámek rodina jeho sestry. Zámek tedy připadnul Marii rozené Auersperg, provdané Trauttmansdorff. Ta jej nevlastnila ale příliš dlouho, neboť na základě dekretu prezidenta republiky č.12/1945 Sb. byl zámek zabaven.⁶⁸

Žleby vždy patřily do vlastnictví významné šlechty. Ta se, jak již bylo řečeno v 19. století bránila proti přítomným změnám ve společnosti a uzavřela se do sebe. To leží v kontrastu s fungováním státu, který se naopak snaží více zasahovat do životů svých obyvatel. Ale i skrze to si šlechta stále držela své lokální vazby. V roce 1922, kdy proběhla pozemková reforma, a později roku 1945, kdy byly vydány dekrety prezidenta republiky, dopadají nařízení na všechny občany i šlechtické rody. Tyto roky jsou první, kdy stát zasahuje do všech sfér a změny dopadají na všechny rody i občany. Zároveň jsou to první roky, kdy se z lokálního stává státní.

2.2. Zámek Hrádek u Nechanic

Zámek Hrádek u Nechanic neoplývá historií, která by sahala až do středověku, jak tomu je právě u zámku Žleby. Historie Hrádku u Nechanic se začíná psát o staletí později, až v 19. století, a je úzce spjata se šlechtickým rodem Harrachů (významný rod, za všechny lze zmínit Arnošta Vojtěcha z Harrachu, který byl pražským arcibiskupem v době po Bílé hoře a výrazně se podílel na rekatolizaci Čech). Samotná stavba zámku započala roku 1839 a jejím iniciátorem byl František Arnošt Harrach. Ten už za života svého otce o stavbě, jako je Hrádek, uvažoval. Hrádek u Nechanic sloužil především jako letní a reprezentační sídlo rodu. Stěžejním se v životě Františka Arnošta z Harrachu stala cesta s Janem Adolfem Schwarzenbergem II., která vedla skrze Francii, kde se jako atašé František Arnošt Harrach účastnil korunovace krále Karla X.⁶⁹ Později jejich cesta vedla do Velké Británie. Zde strávili

⁶⁷ KUTHAN, Jiří. *Aristokratická sídla v období romantismu a historismu*. Praha: Akropolis, 2001. ISBN 80-7304-003-4.

⁶⁸ SUROVCOVÁ, Markéta. *Zámek Žleby: proměny prezentace a vývoje historických interiérů od konce 19. století do současnosti*. Pardubice, 2014. Dostupné také z: <https://dk.upce.cz/handle/10195/58919>. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. s. 73

⁶⁹ KLOZOVÁ, DIS., Tereza. *Dějiny zámku Hrádek u Nechanic ve 20. století*. Hradec Králové, 2021. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce PhDr. Sixtus Bolom Kotari, Ph.D.

nějaký čas a také si prohlédli různé stavby a pamětihodnosti.⁷⁰ Vzorem pro stavbu Hrádku tak dle dostupných zdrojů byl (v té době nedokončený) Harlaxton Manor nebo Crewe Hall v Chesiru. Kromě očitě inspirace pro stavbu Hrádku byly také využité různé anglické publikace. Podle publikace Jiřího Kuthana, se dané knihy stále nacházejí v zámecké knihovně. Samotnou stavbu vedl vídeňský architekt Karl Fischer, který byl vlnou anglického romantismu zasažen stejně jako pan hrabě, neboť v Anglii několik let pobýval.⁷¹ Až do roku 1945 byl Hrádek obýván členy Harrachovského rodu, ale toho roku byl rodu zabaven a zestátněn podle dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb.⁷²

Zámek Hrádek u Nechanic vznikl na zelené louce v 19. století. Kromě toho, že je to značná odlišnost oproti zámku Žleby, to také znamená, že vazby šlechtického rodu s místními obyvateli se začaly tvořit až se stavbou zámku. Tím dospíváme k možnému závěru, že vztahy lidí z podzámčí k přítomnému rodu Harrachů mohly být slabší, než tomu tak bylo na Žlebech. Rozdíl také najdeme v účelu obou zámků – zatímco Žleby bývaly obydlené po celý rok, tak Hrádek u Nechanic měl sloužit jako letní rodové sídlo. S tím je spojena také správa zámku a přilehlého velkostatku. V případě Žleb byla šlechta přítomná po celý rok a mohla být i s ohledem na rozsah panství a ráz více propojená se zemědělskou produkcí. Tím se dostáváme k dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., který konfiskoval hrady a zámky primárně jako „zemědělské budovy“. Žleby tak mohly být vnímány touto optikou spíše než Hrádek u Nechanic. Zároveň o tomto tvrzení může svědčit prvotní nejednoznačnost o zařazení Hrádku do I. kategorie památek.

⁷⁰ KUTHAN, Jiří. *Aristokratická sídla v období romantismu a historismu*. Praha: Akropolis, 2001. ISBN 80-7304-003-4. s. 18.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² NOSEK, Petr. *Hrádek u Nechanic*. [Libice nad Cidlinou]: Gloriet, [2003?]. ISBN 80-86644-22-7.

3. Mezi šlechtou a státem – archivní výzkum

3.1 Působení NKK na zámku Žleby

V této kapitole jsou informace, které byly dosud v práci uvedeny, vloženy do konkrétní části historie zámku Žleby. V první kapitole byl představen zrod a vývoj Národní kulturní komise a také problematika dekretů prezidenta republiky. Tato témata byla zatím popsána z obecné perspektivy a nyní budou sloužit jako nástroj pro uvedení archivní rešerše do kontextu práce. Tato kapitola se zaměřuje na archivní výzkum a jsou zde prezentovány i interpretovány dokumenty různé povahy spjaté s historií zámku Žleby od roku 1945. Text je psán chronologicky – tedy od dokumentů, které jsou svým datem nejstarší, po nejnovější. Tato kapitola bude zároveň rozdělena do tří částí. První z nich se zajímá o samotnou konfiskaci majetku šlechtického rodu, jedná se zejména o dokumenty, které byly vydány krátce po válce. V nich bude cílem odpovědět na otázky, jak majitelé zámku přistupovali ke konfiskaci a jaký měli k zámku vztah. Druhou částí je převzetí památkového objektu Národní kulturní komisí, kde bude zodpovězeno, za jakého stavu a okolností NKK zámek přebírala. Poslední část této kapitoly se zaměřuje na samotné nakládání NKK se zámeckým mobiliářem. V této části bude nastíněna problematika inventarizace a také přemísťování různých částí mobiliárních fondů.

3.2 Konfiskace žlebského velkostatku

Státní zámek Žleby byl odebrán JUDr. Josephu Karlovi Trauttmansdorff – Wiensbergovi, který byl synem Marie rozené Auersperg,⁷³ na základě dekretu č. 12/1945 Sb. s ohledem německou národnost příslušného šlechtického rodu. Dokument, který nám toto dění zprostředkovává, pochází ze dne 23. července 1945 a lze díky němu nahlédnout i do vnímání společnosti v době krátce po skončení války. Neboť rody Auerspergů či Trauttmansdorffů jsou spjata s Rakouskem, nikoliv s Německem a nebyly tedy německé národnosti. Zde se nabízí zmínit alespoň fakt, že v době po válce byl pro národnostní identifikaci důležitý zejména a především jazyk. Zprostředkovaný dokument toto velmi jasně prezentuje a k tomuto fenoménu je ještě v této kapitole několikrát odkázáno. Kromě nastínění problematiky nám dokument poskytuje a další informace. Dokládá jmenování Zemského národního výboru (ZNV) národními správci na žlebském zámku, jedná se o inženýra

⁷³ SUROVCOVÁ, Markéta. *Zámek Žleby: proměny prezentace a vývoje historických interiérů od konce 19. století do současnosti*. Pardubice, 2014. Dostupné také z: <https://dk.upce.cz/handle/10195/58919>. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. s. 73

Jaroslava Slejšku, Karla Havise, Josefa Hrušku a doktora Karla Táborského. Funkce národního správce již byla představena v první kapitole, kdy na památkové objekty, které byly znárodněny, byli dosazováni občané, kteří měli daný objekt spravovat a hospodařit na něm. Snahou bylo, aby tyto osoby byly z blízkého okolí a aby o zámku/objektu měly nějaké znalosti, které ve správě mohly využít, což vidíme i v tomto případě. Zmínění muži pocházeli také z okolí zámku.⁷⁴

Se stejným datem byl nalezen také ještě další dokument. Dne 23. 7. 1945 byla J. Trauttmansdorffem podána žádost o dočasnou možnost bydlení na zámku Žleby i s rodinou. Z dokumentu jasně vyplývá, že národní výbor v Čáslavi se touto věcí již zabýval a došel k následujícímu rozhodnutí: *„Na základě vyjádření okresního národního výboru v Čáslavi nemá zemský národní výbor námitek proti tomuto provisornímu ubytování až do doby, kdy bude o vystěhování Němců z Československé republiky rozhodnuto. Jest však učiniti opatření, aby nemohly býti cenné předměty odňaty dispozici národní správy“*.⁷⁵ Z daného úryvku můžeme vyčíst, že bývalí majitelé již neměly žádná práva spojená se správou zámku a jeho areálu. Zároveň je patrné, že mezi přítomným šlechtickým rodem a místním obyvatelstvem panovaly dobré vztahy, které jim umožnily zámek obývat i po jeho zkonfiskování.

Proti konfiskaci žlebského zámku byla Marií Trauttmansdorff – Weinsberg podána stížnost na Zemský národní výbor, která se projednávala i před nejvyšším správním soudem. Dopis, který je k nahlédnutí v přílohách⁷⁶, byl tedy psán Zemským národním výborem a byl určen Okresnímu národnímu výboru (ONV). ZNV po ONV žádá konfiskační vyhlášku, na jejímž základě byl Marii Trauttmansdorff zabaven majetek s ohledem na německou národnost. Tento dokument tedy zprostředkovává samotný fakt stížnosti dědičky žlebského velkopanství.⁷⁷

V přílohách⁷⁸ je také k vidění dokument, který zachycuje rozhodnutí ZNV právě o situaci Marie Trauttmansdorff, jež ale vyhověno nebylo. Na schůzi ZNV dne 26. 4. 1946 bylo rozhodnuto o jejím zamítnutí, odvoláním na dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. Námitky jsou pokládány *„jako bezdůvodné“*.⁷⁹ Delší část psaní se pak věnuje zdůvodnění odebrání majetku již o něco podrobněji a dozvídáme se také, s jakou námitkou se Marie Trauttmansdorff obrátila na nejvyšší soud a ZVN. V příloženém dokumentu se píše, že zmiňovaná šlechtična napadla dekret prezidenty republiky č. 12/1945 s opodstatněním, že se

⁷⁴ SOkA Kutná Hora, OÚ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57, 23. 7. 1945, Zemský národní výbor v Praze

⁷⁵ SOkA Kutná Hora, OÚ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57, Zemský národní výbor v Praze, 23. 7. 1945

⁷⁶ Viz. strana 51.

⁷⁷ SOkA Kutná Hora, OÚ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57, Zemský národní výbor v Praze, 30. 10. 1946

⁷⁸ Viz str. 53 a 54.

⁷⁹ SOkA Kutná Hora, OÚ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57, Zemský národní výbor v Praze, 26. 4. 1946

vztahuje na osoby německé národnosti, což ona není. Dokládá, že není československé ani slovanské národnosti, ale rakouské. Za dob německé okupace Rakouska se také „*nestala členem německé národně socialistické strany, ani některé její složky.*“ I přesto její důvody nebyly reflektovány a naopak se v odpovědi na protest píše, že sama stěžovatelka „*jest si zcela dobře vědoma své příslušnosti k národnosti německé, což ostatně jasně plyne i z dokladů jí samou předložených.*“⁸⁰ V této části se opět dostáváme k problematice národností identifikace jedince v kontrastu doby. Je zde patrné jazykové určení, na jehož základě je žadatelce upřen nárok na její vlastní majetek. V tomto momentu dokument až nabádá k otázkám, zda ZNV vůbec vzal patrnost existence rakouské národnosti.

Z dokumentu ale není možné vyčíst, na základě které výjimky se Marie Trauttmansdorff obrací na ZNV. V textu je napsáno, že majitelka velkopanství „*a její zmínka o výjimce podle § 2., odst. 2 cit. dekretu...*“⁸¹ Tato část tedy říká, že se Marie Trauttmansdorff snažila najít nějakou cestu v rámci dekretu prezidenta republiky, ale zároveň její stížnost na této výjimce nebyla postavená.

Tento paragraf 2, dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., má dva odstavce, ve kterých se věnuje vymezení pojmů německé a maďarské národnosti. V prvním odstavci se právě uvádí různé příklady možností, které již daného občana klasifikují jako osobu německé nebo maďarské národnosti. Ze zmiňovaných lze uvést například uvedení německé nebo maďarské národnosti při sčítání lidu r. 1929 nebo příslušnost k německé/maďarské politické straně nebo národnímu spolku.⁸² Druhý odstavec se pouze odkazuje na ten první a říká, že výjimky z prvního odstavce budou ustanoveny zvláštním dekretem.⁸³ Kromě tohoto odstavce se v daném dokumentu píše, že stěžovatelka se také dovolává vnitřního oběžníku Zemského národního výboru ve věci rakouských státních příslušníků ze dne 24. července 1945, č. KNS 955-1945. Ale i tato cesta nebyla přípustná a žádosti Marie Trauttmansdorff nebylo vyhověno, naopak majetek byl zabaven a vlastníkem je i v současnosti stát.

Nemělo by se opomenout, že na těchto řádcích je samotný zámek velmi upozaděn a naopak tím podstatným se stávají různé roviny a jejich střetávání. Jedná se o právní,

⁸⁰ Můžeme se domnívat, že národnost, kterou sama Marie Trauttmansdorff cítila jako rakouskou pramenila z rodového dědictví, které by mohlo být založeno na principu šlechty jako tradičního konceptu a v horizontu desítek let se toto pojetí nestihlo změnit. Na druhé straně toto vnímání může být dědičné bez ohledu na aristokratické zázemí, jako je to například u Čechů žijících v srbském nebo rumunském Banátu. Zároveň to ukazuje dobové nahlížení národa jakožto jazykového společenství, tak jak ho definovali čeští obrozenci již v 19. století. M. HROCH, *V národním zájmu: požadavky a cíle evropských národních hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 1999, ISBN 80-7106-298-7 s. 53-82

⁸¹ SOkA Kutná Hora, OÚ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57, Zemský národní výbor v Praze, 26. 4. 1946

⁸² Ani jeden z uvedených příkladů se na Marii rozenou Auersperg nevztahoval.

⁸³ *Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. Dekret prezidenta republiky o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.* [online]. [cit. 2023-08-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-12>

národnostní a také rodově historickou otázku. Tyto roviny se prolínají a v určitých bodech potkávají jako je tomu právě například u výše zmiňované stížnosti vůči konfiskaci žlebského velkopanství. Také může být zajímavé, že se Marie Trauttmansdorff nesnažila za každou cenu zámek získat zpátky. Důvody, které by mohly být očekávány – jako například vzorná správa majetku, vykonané práce a podobné argumenty – se ve stížnosti vůbec nevyskytují. Lze z toho vyvodit, že původní majitelka přistoupila na dekret prezidenta republiky a je to jediná cesta, skrze kterou je ochotná zámecký areál získat nazpátek. Všechny tyto informace nás také mohou vést k uvědomění si, jak moc byly dekrety prezidenta určující v různých směrech. Role dekretu č. 12/1945 Sb. je čistě formativní a rozhodl o dění a změnách v památkové správě na další desítky let.

3.3 Přebrání památkového objektu

Dříve než byla zřízena NKK,⁸⁴ byl orgánem pro přebírání památkových objektů Národní pozemkový fond. Právě doklad o převzetí zámku NPF je k nahlédnutí v přílohách.⁸⁵ Pochází ze dne 27. května 1946 a říká, že žlebský zámek prozatímně spadá právě pod NPF, dokud NKK nebude způsobilá k převzetí objektu. Zároveň dokument říká, že zámek byl vyňat z přidělu k všeobecným užitkovým účelům.⁸⁶ Také žádá o doporučení někoho z místních zámeckých pracovníků české národnosti s ohledem na svěření zámeckého areálu do jeho správy na dobu určitou, tedy než se NPF dostane ustanovení.⁸⁷

Právě NPF je adresován také dopis ZNV ze dne 7. března 1946. V něm se lze dočíst, že v zámku byly po dobu války uloženy sbírky Národního muzea⁸⁸ a že zámek zůstal i po válce zachovalý a patří mezi nejlépe dochované objekty se zachovalým vnitřním uspořádání. V dopise je také věta: „*Také do budoucna nebude se zařízením v tomto zámku manipulováno a jest třeba, aby toto zařízení zůstalo na původních místech.*“⁸⁹ Z čehož vyplývá, že si již tehdy byli zástupci ZNV dobře vědomi, jak je zámek důležitý a s tím i jeho odkaz pro budoucí generace. Tato optika nemusí být jediná, kterou lze na problematiku pohlížet. Můžeme se domnívat, zda nešlo například o pragmatickou cestu v zachování co nejvíce nábytku a mobiliáře na svých místech, který po sléze mohl sloužit pro větší možnost zisku majetku. Už

⁸⁴ Jak již bylo zmíněno v první kapitole této práce Národní kulturní komise vznikla zákonem č. 137/1946 Sb. Zákon byl odhlasován již 16. května, ale i tak její činnost oficiálně započala až v únoru následujícího roku.

⁸⁵ Viz. str. 30

⁸⁶ Tím je myšleno zřízení škol, chudobinců a starobinců na zámcích a objektech nižší kategorie, kterou koncipoval Wirth

⁸⁷ SOkA Kutná Hora, OLÍ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57, Národní pozemkový fond, Praha, 27. 5. 1946

⁸⁸ Zajímavé je, že předměty z Národního muzea byly uloženy na soukromém zámku. Lze z toho vyvodit, že se buď jednalo o nějakou direktivu, anebo Auerspergům záleželo na zachování zemského dědictví. V tomto případě může být zářezující, že ani tento argument nebyl použit ve stížnosti podané M. Trauttmansdorff.

⁸⁹ SOkA Kutná Hora, OLÍ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57, Zemský národní výbor, Praha, 7. 3. 1946

zde je kladen důraz na převzetí správy zámku právě Národním muzeem (NM) „o který se může starati pouze muzeum svými odbornými silami.“⁹⁰ Na schůzi konané 1. 3. 1946 se i Zemský národní výbor usnesl na požádání o svěřeni budovy zámku, ale i celého areálu do správy NM.

I přes usnesení Zemského národního výboru, Ministerstvo zemědělství byl rozhodčí orgán, který řešil tyto nastalé situace, a právě jemu byl adresován následující dopis ze dne 12. dubna 1946. ZNV žádá, aby velkopanství Žleby neprošlo parcelací, a aby celý areál zůstal ve své tehdejší velikosti. Zároveň se zmiňuje fakt, že v rámci poslední parcelace za první republiky byl tento areál z dělení vyňat. Pro lepší znázornění jsou v dopise také jmenovány veškeré části, kterých se parcelace týká: pivovar, lihovar, obora, lesy a bažantnice.

Míra intenzity dopisu se postupně stupňuje až se očima čtenáře ZNV snaží vyvinout jistý tlak na Ministerstvo zemědělství. To je zřejmé především v části, kde se píše o konání veřejné schůze ve Žlebech 8. března, kde místní občané protestovali proti parcelaci velkopanství. Přítomní byli také zástupci Okresní rolnické komise, Okresního národního výboru a zástupce Národního muzea. Již zde ale není popsáno, k čemu tato schůze vedla a jaké byly její výstupy. Dopis se také odvolává na rozhlasový projev pana inženýra Kořátka, odborového přednosty ministerstva zemědělství, „v němž zdůrazňoval zájem ministerstva zemědělství na zachování velkostatků v celistvosti.“⁹¹ Ze samostatného projevu se můžeme domnívat, zda šlo o účelnou lež a zda sám již věděl, které kroky budou následovat. Tato možnost se jeví pravděpodobnou s ohledem na rodící se komunistický režim a jeho postupy v ohledu rozdělování půdy. Zároveň nelze nezmínit, že existuje možnost, že svá slova myslel vážně a teprve později došlo k přehodnocení priorit.

Do rádků předloženého dopisu se také propisuje socialistická linka, která se opírá zejména o vyjádřený nesouhlas místního obyvatelstva s parcelací velkostatku. Výslovně se v dopisu píše, že pokud bude vycházeno ze „zásad lidovlády“⁹², měly by být dodrženy za všech okolností.

Psaní nejenže vyjadřuje nesouhlas s rozprodáním a parcelací pozemků náležících k zámecké budově, ale také předkládá argumenty pro jistý zvrat skutečností a navrhuje řešení.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ SOkA Kutná Hora, OÚK Čáslav, k. 949, sign. X 7/57, Zemský národní výbor, Praha, 12. 4. 1946

⁹² Tamtéž. Termínem lidovláda se pisatelé dovolávají konceptu *lidové demokracie*, kterým doba pozdních 40. let rozuměla především, že „první demokracie neměla dostatečné zakotvení v lidu, a proto se mohla stát nástrojem partikulárních zájmů především ekonomického druhu“. Jak je z celého sporu o parcelaci žlebského velkostatku patrné, objevovaly se ve veřejném prostoru „různé představy o faktoru ‚lid‘ v ‚lidové demokracii‘, jednak o způsobu a rozsahu, jímž by se mimoparlamentní složky měly uplatňovat při politickém rozhodování, a kromě toho o definici pojmu ‚lid‘.“ BRENNER, Christiane. *Mezi východem a západem: České politické diskurzy 1945–1948*. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-1399-0.

Tím by se dle ZNV mělo stát uspokojení malé skupiny obyvatel, která žádá o přidělení jakési části půdy v oblasti pohraničí, kde je „*volné půdy dost.*“⁹³ Toto tvrzení nám ukazuje komplexnost celého problému. Ve vesnici ve vnitrozemí se řeší parcelace zámeckého areálu a její dopad mohl být citelný i v okrajových částech republiky. Můžeme v tom vidět princip řešení problémů, které se z centrální části přesouvaly na periferii. To vznáší také nové otázky, jež byly opomíjeny. Jestli by přerozdělení půdy daným jednotlivcům a jejich následné přestěhování znamenalo spokojenější život a zda by jim nescházely vazby, na které byli zvyklí.

V tomto dokumentu není jednoduché se zorientovat, vyžaduje pochopení a znalost souvislostí, které z něj vyplývají. Tím, že jsou v dopise uváděny tři velké instituce a není patrné, která podporuje kterou, je nutné číst dopis několikrát a uvědomit si tehdejší zájmy jednotlivých institucí. V jistých částí textu může mít čtenář dojem, že se instituce střídají v psaní odstavců. Co naopak z dopisu vyplývá jasně, je zájem ZNV na převedení zámeckého areálu ve své původní velikosti do správy Národního muzea. Tento zájem se shoduje i se zájmem valné většiny místního obyvatelstva, která se bojí zejména hospodářského úpadku v důsledku parcelace.

Na předešlý dopis se odkazuje i následující dopis ze dne 23. dubna 1946. Jedná se o zápis z návštěvy kulturního referenta na zámku Žleby. „*Zámek ve Žlebech s uvedenými sbírkami jest jedinečnou stavbou i sbírkou uměleckých hodnot ve střední Evropě, jest naprosto neporušen a není ho možno vzhledem k těmto význačným kulturním hodnotám použití pro jiný účel, než právě zachovati jej jako nedílnou památku pro pokolení budoucí.*“ Nicméně, v této zprávě je sděleno, že i přes snahu Zemského národního výboru, Národního muzea, po dohodě s okresním národním výborem v Čáslavi, místním národním výborem ve Žlebech a ve shodě s naprostou většinou místních obyvatel, zámek nebude spravován Národním muzeem, ale Ministerstvem zemědělství (NPF, později NKK). Co víc, dojde také ke zmíněné parcelaci zámeckého velkopanství. Po prošetření této záležitosti přímo na MZ bylo zjištěno, že parcelace „*jest prováděna na výslovné přání pana ministra zemědělství a pana sekčního šéfa Ing. Koťátka.*“⁹⁴ To opět může vést k závěru, zda se jednal příkaz shora. Ze známých postupů KSČ víme, že parcelací půdy a jejím následným rozdělením občanům si komunistická strana získávala hlasy voličů. V tomto případě je to zarážející, neboť víme, že místní obyvatelé byli z velké části proti parcelaci. Ze stejného dokumentu se dozvídáme, že o rozdělení půdy se přihlásilo přibližně 20 rodin z celkového počtu 1300 obyvatel.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ SOkA Kutná Hora, OÚ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57, 23. 4. 1946, Návštěva kulturního referenta

Komunistická strana by zde tedy tento postup nevytěžila a naopak by se obrátil v její neprospěch.

Referent ZNV pan R. Rejman ve zprávě také píše a prosí, aby tato skutečnost byla uvedena a řešena na veřejných schůzi v příslušném kraji. Opět se zde nabízí řešení, aby jim byla nabídnuta půda v pohraničí, kde je možnost nabízet i pozemky s větší rozlohou.

Psaní, které uzavře tuto část kapitoly, věnované přebírání zámecké budovy NPF, potažmo NKK je následovné: jedná se o dokument ze dne 1. 7. 1946, který již oznamuje, že správcem objektu se stává NPF. Nicméně na rozdíl od dokumentu, který byl popsán na řádcích výše, tento již sděluje, že zámek bude sloužit jako muzeum šlechty 19. století, ale nikoliv jako muzeum knížete Auersprega. Za důvod udává, že sbírky, které si kníže pořizoval pocházely z celé Evropy. Tato argumentace již byla popsána v první kapitole a shoduje se s názory Wirtha. Optikou dnešní doby se můžeme ptát, jestli opravdu záleželo na zemi, odkud daný předmět pochází, či jestli to byla pouze jakási záminka pro potlačení aristokracie jako celku, nebo individuálních šlechtických rodů v rámci historického horizontu. Daný kus mobiliáře zkrátka reflektuje danou dobu a také daného šlechtice. Nemělo by to být limitujícím prvkem, na jehož základě by tyto části mobiliáře neměly být ukazovány veřejnosti. Dnes se dle metodiky Národního památkového ústavu dbá především na dialog mezi vystavenými předměty a jejich často protichůdným pozadím, ale tato rovina se střetává s průvodcovskou činností a snahou v návštěvníkovi vyvolat kritické myšlení.⁹⁵ Dále se zde již setkáváme s postupy NKK, které sdělují, že část sbírek ze zámku bude odstraněna a naopak bude doplněna z mobiliárních fondů jiných památkových objektů, jež byly zkonfiskovány za základě stejného dekretu prezidenta republiky, jako se stalo se Žleby.

Ministerstvo zemědělství zde také obhajuje své kroky ohledně přerozdělení půdy skrze dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. a také používá následující argumentaci: „*Nutno uvážit, že jest celkem podle dekretu shora citovaného skonfiskovaných asi 450 zámeckých budov a mezi nimi stejně významných jako Žleby, takže kdyby min. zemědělství ponechalo u těchto konfiskovaných budov tolik zemědělské půdy, na udržení těchto zámků nemohla by býti provedena pozemková reforma podle programu vlády.*“ V tomto bodě se střetávají dvě roviny – regionální a státní. Regionální reprezentuje vybudovaný vztah místních občanů k danému místu a v opozici je přístup státní, který nic z toho nereflektuje a ke každé půdě se chová stejně. V tomto momentě se z místní půdy a přilehlých budov stávají státní. Odosobněná

⁹⁵ JAREŠ, Jakub, ed. *Rozvíjíme tradici aneb od výkladu k interpretaci: metodika průvodcovské činnosti v historických interiérech a exteriérech* [online]. Praha: Národní památkový ústav, 2022 [cit. 2023-06-22]. ISBN 978-80-7480-169-3. Dostupné z: <https://npu.cz/publikace/postupme-si-dale-1/m01-web.pdf>

místa, ke kterým byly zpřetrhány vazby. Systém konfiskace půdy byl na všech místech stejný a nereflekoval místní specifika.

MZ také vyjadřuje své díky zástupcům Národního muzea za zabezpečení mobiliáře, ale zároveň velmi jasně říká, že to byla jejich povinnost a NM si nemůže vytvářet nároky na zámecký areál, který bude spravovat NKK. Jako důvod tohoto rozhodnutí se udává, že NM nemá v programu budování bytových zařízení šlechticů a že jde právě o náplň práce Národní kulturní komise.

Dokument se velmi zřetelně vymezuje proti předchozímu psaní a jasně odmítá odstranění části mobiliáře, který by měl být doplněn z jiných objektů. Jako argument se zde používá nejširší veřejnost, která je ve své podstatě na expozici a jednotlivé části mobiliáře zvyklá. Kromě zmíněného také ZNV píše, že v případě odstranění částí sbírek a jejich nahrazení novými „by vzniklo nové utváření vnitřního zařízení zámku ve Žlebech, které by neodpovídalo původnímu, resp. historickému seskupení dosavadního mobiliáře.“⁹⁶ Tato věta je hodně důležitá, neboť se snaží nastavovat zrcadlo NKK a nastiňuje i druhý pohled problematiky. Čtenáři zde z dokumentů vyplývá, že expozice zámku není jen o částech mobiliáře, které k sobě slohově patří, ale také že zámek má své vnitřní uspořádání, které tímto jednáním bude narušeno. Zde je vidět, že se objevovaly názory, které byly v opozici s názory Wirtha.

Skrze předchozí řádky je patrná nelibost ZNV s předáním správy zámku do rukou NKK. Z toho pramení také závěr dopisu, ve kterém žádá NKK v případě nevyhovění žádosti o předání zámeckého areálu do správy Národního muzea, „*keré jediné zaručuje trvalou prosperitu zámku a jeho sbírek*“.⁹⁷ Na pozadí těchto dokumentů je cítit nevyřešený politický boj mezi Zemským národním výborem a Ministerstvem zemědělství. Ať tomu už tak bylo, či nikoliv, opět můžeme cítit upozadění samotného zámku a prosazování mocenských postojů.

Konfiskace zámku Žleby s sebou nesla i zásah státu do lokálního prostředí. Z místa důležitého pro region, se všemi náležitostmi, které k zámku patří, se díky zařazení mezi památky I. kategorie staly Žleby objektem státního významu. Ten ale nereflekoval místní podmínky a přístup k zámku Žleby nebyl nijak odlišný od přístupu k jiným zámeckým budovám. Jenže pro místní obyvatele byl zámek důležitý a měli k němu vybudovaný vztah alespoň – podle toho, co lze vyvozovat z nalezených materiálů. Zámek tak byl narušen právě konceptem práce NKK a principem nahrazování sbírek. Není důležité, v jakém měřítku

⁹⁶ SOkA Kutná Hora, OLÍ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57, Zemský národní výbor, Praha, 1. 7. 1946

⁹⁷ Tamtéž.

změny v expozici probíhaly, podstatný je princip, proti kterému i veřejnost otevřeně vystupovala.

3.4 Svozy mobiliáře

Pro předchozí podkapitolu je stěžejní využití mobiliáře v závislosti na instituci, která ho bude spravovat. V této podkapitole bude pozornost věnována právě mobiliáři, svozům a přesunům jeho jednotlivých částí spojených s novým využitím. Jak již v práci bylo přiblíženo, NKK na některých památkových objektech zřídila tzv. *sběrný*, tedy různé objekty ve správě NKK, kde byl soustředěn již vytříděný mobiliář z jiných objektů, které se nacházely ne daleko od místa svozového. Právě tímto svozovým místem se stal i zámek Žleby, na který byly sváženy předměty z okolních památek. Podle dotazníku, který odesílalo Ministerstvo Kultury v Praze dne 31. 8. 1954, lze zjistit, jaké svozy byly na zámku uloženy: „*Nová Ves, NPF, Cerhenice, Horka nad Sázavou, Červené Pečky, Herálec, Třebešice, Chotěboř, Jindice, Jinošov, Libice, Medlešice, ONV – Praha I. Liliové, ONV – Praha II., ONV – Praha IV., ONV Praha III, ONV Praha VII, Strahov, Břevnov, Národní galerie, Procházka – Dejvice, ONV – Braník, Nosticův palác, NKK, Univ. Knihovna, Kinského palác, Radešín, Rosochatec, Smilkov, Slatiňany, Zásmyky, Zdislavice, Židovské muzeum, Viesnerová – Kladruby.*“⁹⁸ Zámek Žleby se tedy opět stal místem pro uchovávání národního kulturního majetku.

Z dokumentů lze vyčíst, o jaké předměty se jednalo v případně různých svozů. Části nábytku, obrazy a porcelán se na Žleby dostal z nedalekého zámku Slatiňany, obrazy putovaly také ze zámku Horka a knižní konfiskáty ze zámku Roztěž.⁹⁹ Na Žleby byly také převezeny 3 skříně ze zámku Herálec.¹⁰⁰ Tyto svozy byly uskutečněny zejména na základě teritoriálního určení.

Nicméně Žleby nefigurovaly pouze jako svozové místo, ale pro část zdejšího i svozového mobiliáře bylo také nalezeno nové využití a prostor. Dle dohledaných dokumentů se jednalo například o zařízení pro Park kultury a oddechu Julia Fučíka v bývalém Průmyslovém paláci v Praze. Kromě převozu části mobiliáře ze zámku Žleby, byl převezen mobiliář i z dalších zámků jako například z Častolovic, Mnichova Hradiště nebo Chlumce nad Cidlinou. Ze zámku Žleby se jednalo o převezení křesel, stolů a obrazů, a to nejen z vybavení zámku, ale také ze svozů, které tam byly na umístěny – konkrétně svozy ze zámků Zásmyky a Nové vsi.¹⁰¹

⁹⁸ NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky, B1, inv. č. 55, mobiliář, 1954.

⁹⁹ NA, SPS, k. 24, sign. 30, Hrady a zámky B, inv. č. 54, soupisy svozů.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky, B1, inv. č. 55, seznam mobiliáře pro vybavení Parku a oddechu Julia Fučíka

Třídění mobiliáře započalo prací lokálního správce objektu, který celý fond zabezpečil, uložil a roztrídil podle kategorií (knihy, keramika, nábytek...). Následovala práce tzv. třídící komise, ve které byl přítomný zástupce NPF a NKK, která opět třídila rozřazený mobiliář. Načež se zapojila inventarizační komise NPF, jejímž cílem bylo sepsat všechny přítomné části mobiliáře do seznamu. Tato komise musela opatřit veškeré předměty, které se na daném objektu nacházely inventárním čísly a s jejich pomocí pak vytvořit základní soupis mobilního inventáře, který byl seřazen podle místností.¹⁰²

Třídění nábytkových kusů probíhalo na základě směrnice pro vytřídování státního kulturního majetku z mobilního inventáře zkonfiskovaného dekrety prezidenta republiky č. 12/1945 a 108/1945 Sb. Pro toto třídění byly důležité faktory jako stáří, vzácnost a technické zpracování. Obrazy, plastiky a původní grafiky byly tříděny podle umělecké hodnoty, dokumentární hodnoty a účelnosti využití v možné instalaci. Nej kvalitnější umělecká díla byla určena pro využití v odborných muzeích. Podle povahy předmětů mohly být také rozděleny mezi Náprstkovo muzeum, Technické nebo Zemědělské muzeum.¹⁰³

Mobiliář byl také tříděn do několika kategorií. Stěžejní byla 1. kategorie – tedy nejdůležitější předměty, které měly být vystavovány veřejnosti v expozicích – ať už na svém původním místě či na jiném památkovém objektu, který spadal do kategorie I. stanovené NKK v čele se Zdeňkem Wirthem. Nalezen byl soupis inventáře navrhovaný do I. kategorie¹⁰⁴ ze žlebského zámku, včetně svozů. Ten byl vytvořen studentkou L. Hrstkovou a ke schválení měl být dán O. Blažíčkovi.¹⁰⁵

Tato část práce nastínila problematiku svozů a přesunu různých částí mobiliáře i jeho nové využití. Zmíněné téma je úzce propojeno s konceptem inventarizace, na který bylo také poukázáno. Už jen samotný princip inventarizace byl usnadňujícím prvkem ve snaze s předměty volně pohybovat, ale fungoval na úkor porušení kulturních vazeb předmětu k danému místu. Je zarážející, že tento princip byl prosazován Národní kulturní komisí a kulturní přesah zde nebyl brán v potaz.¹⁰⁶ V samotném seznamu mobiliáře navrhovaného do I. kategorie můžeme vidět velmi strohý popis předmětu a jeho inventární číslo. V

¹⁰² UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 35

¹⁰³ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1. s. 36

¹⁰⁴ Viz str. 71–73.

¹⁰⁵ NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky, B1 mobiliář, inv. č. 55, 1950–1953, soupis předmětů navrhovaných do I. kategorie

¹⁰⁶ Pro lepší představu 1. příklad je řádek ze seznamu mobiliáře navrhovaného do zařazení I. kategorie: číslo pořadí 16., číslo inventáře nové/staré 2868/4469, předmět Hodiny globusové, nahoře figura Merkura – XVIII. st., umístění č.19 rytířský kabinet oproti tomu seznamu mobiliáře pro Park kultury a oddechu Julia Fučíka: 3829, b. č. křeslo z tvrdého hnědého dřeva na 4 soustruhovaných nohách spojených trnoží, soustruhovaná opěradla, sedadlo a zadní opěradlo potažené zeleným sametem, v. 97 cm.

jistém protikladu ke zmíněnému seznamu stojí seznam mobiliáře pro Park kultury a oddechu Julia Fučíka, který nabízí širší popis předmětů, což může pramenit z většího zájmu o dané kusy. V čem se tyto seznamy velmi potkávají, je pohled na popisovaný předmět. Oba seznamy pracují především s dominancí zorného pole a předměty čistě popisují. Inventarizace je pak důležitým nástrojem, který je využíván i v současnosti. V zimních měsících na památkových objektech probíhají inventury a význam nesou v přesné identifikaci předmětů, ale také v případě ztráty nebo zcizení předmětu. Základní evidence byla zanášena do tzv. Černých knih, které jako zdroj informací o nakládání s majetkem slouží dodnes.

4. Zámek jako zámek? – komparativní metoda

4.1 Institucionální posouzení Hrádku u Nechanic

Třetí kapitola se věnovala zámku Žleby a jednotlivé podkapitoly se soustředily na proces konfiskace. První část textu byla věnovaná samotnému znárodnění na úkor šlechtického rodu Traumannsdorff. Zde bylo popsáno, jak se samotný proces vyvíjel, a bylo navázáno na přebírání zámku do státní správy. Tématem druhé části byl politický boj na pozadí těchto událostí a s tím spojená parcelace zámeckého velkostatku. Důraz byl rovněž kladen na rovinu místních obyvatel a jejich přístup k okolnímu dění. Poslední část popisovala a interpretovala postupy NKK vztažené k mobiliáři, jeho přesunům a významu. Cílem této kapitoly je zjištění rozvést v širším kontextu, tedy v porovnání práce Národní kulturní komise na Hrádku u Nechanic. Komparace přístupu NKK a dalších státních institucí se soustředí na otázky rozdělení velkostatkové půdy, způsobu deskripce zámků po zestátnění a nakládání s vnitřním vybavením.

Zámek Hrádek u Nechanic byl zkonfiskován na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. – stejně jako zámek Žleby. Zároveň byl Národní kulturní komisí vybrán jako zámek I. kategorie, tedy pro zpřístupnění veřejnosti. Také byl vybrán pro znázornění prostředí v polovině 19. století – stejně jako Žleby.¹⁰⁷

Oproti zámku Žleby byla situace na Hrádku u Nechanic komplikovanější v situaci samotného vybírání mezi objekty I. kategorie. Zarážející může být polemika, zda se pro okres vyplatí zámek převzít, což vychází z následujících slov. „*Předem pokládám za nutné poznamenati, že nutno pečlivě přezkoumati, zda by pro okres bylo, vzhledem k pravděpodobným vysokým nákladům udržovacím /odhaduji 150–200tisíc Kč ročně/, vůbec výhodné zámek Hrádek samotný převzít.*“¹⁰⁸ Ze stejného dokumentu lze vyčíst, že proces parcelace zámeckého panství je očekáván a žádné diskuze se o něm nevedou. Zde je tedy markantní rozdíl vůči žlebskému zámku. I přesto, že převažuje zemědělský diskurz, stále se dbá na zachování kulturní hodnoty. To se projevuje zejména ve snaze uchování zámecké budovy, která ale podle plánů měla projít následující změnou: „*Střední část traktu se od křídel stovebně oddělí, aby věcná i kulturně historická hodnota nebyla dotčena.*“¹⁰⁹

¹⁰⁷ NESVADBÍKOVÁ, Jiřina. K vývoji památkové péče na území Československa: *Výběr autentických dokumentů 1918-1958*. 3. sv. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. s. 302

¹⁰⁸ Archiv SZ Hrádek u Nechanic, nečíslováno, technická zpráva, s laskavým svolením Martina Rejmana

¹⁰⁹ Archiv SZ Hrádek u Nechanic, nečíslováno, technická zpráva, s laskavým svolením Martina Rejmana

Je potřeba také zohlednit dobovou perspektivu, která Hrádek u Nechanic viděla jako budovu postavenou po roce 1839. Je možné, že její zachovávání v neporušeném stavu nebylo tak důležité jako třeba u Žleb. Zároveň hodnotitelé nejsou primárně odborníci, ale členové Okresního národního výboru, jejich pohled je velmi pragmatický a odráží se například v pohledu na klimatické podmínky, které jsou „*celkem vlhčí a drsnější povahy*.“¹¹⁰ Primárně popsáním problémem je vlhkost v zámku, ale místo zajištění maleb, nábytku a stavu zámku je řešeno tak, že se zámek nehodí jako „*léčebný ústav chorob plicních, o kterém snad také bylo uvažováno*.“¹¹¹ V tomto momentě se historie obou zámků velmi rozchází, zatímco nikdo nevedl diskuze o zařazení zámku Žleby do památek I. kategorie o jeho kompletním zachování zámecké budovy, Hrádek u Nechanic měl tuto cestu složitější a jeho obě křídla mohla kromě chorobince sloužit také jako „*lesnická škola /vyšší/ a internát(em)*.“¹¹² K těmto rozhodnutím mohla vést jeho kratší historie – nebo způsob využití zámku nebyl tak důležitý, jelikož sloužil jako letní sídlo.

4.2 Manipulace s mobiliárními fondy

Oba zámky byly také určeny jako sběrný a svázal se do nich vytríděný mobiliář z okolních zámků a objektů. V minulé kapitole bylo zmíněno, které svozy byly umístěny na zámek Žleby a že se jednalo o různé předměty, nábytek i knihy. Oproti tomu na zámek Hrádek u Nechanic podle dokumentu z Národního archivu putovaly zejména knižní svazky. Jednalo se o svozy ze zámků Lázně Bělohrad, Přestavky a Slatiňany.¹¹³ Ze zámku Rokytnice v Orlických horách na Hrádek putoval vytríděný inventář a obrazy.¹¹⁴ V jiném dokumentu ze dne 31. 8. 1954 ale můžeme zjistit, že na zámku byly uloženy i další svozy – Kříž–Kolín, Žampach, Myštěves, Chvalkovice, Chotelice, Chloupek-Prislingerová-Hroudová Hradec Králové, Dobřenice, Miletín, Hlušice, Syrovátka, Čestín, Uherčice, ONV Praha XII, Praha-Karlín, Praha Heller a Bradáč.¹¹⁵ V tomto dokumentu se již nedozvídáme, o které předměty jde, ale můžeme zjistit, že jejich uskladnění není upokojivé, neboť je uloženo ve vlhkých hospodářských prostorách. Jako řešení nabízí odvoz vytríděného mobiliáře Bazarem a umístěných zbylých předmětů do zámecké budovy.¹¹⁶ Ze stejného dotazníku, který byl vyplněn i na Žlebech, víme, že mobiliář byl lépe uskladněn a větším problémem bylo

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tyto svozy byly odvezeny Národním muzeem, nacházejí se v oddělení Zámeckých knihoven. Rozhovor s kastelánem Hrádku u Nechanic, Martinem Rejmanem ze dne 14. 4. 2023

¹¹⁴ NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hradý a zámky B1, inv. č. 55, seznam svozových míst

¹¹⁵ NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hradý a zámky B1, inv. č. 55, mobiliář r. 1954, dotazník Žleby

¹¹⁶ NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hradý a zámky B1, inv. č. 55, mobiliář r. 1954, dotazník Hrádek u Nechanic

množství uložených předmětů. Zde se doslova píše, že likvidace bezcenného mobiliáře je na „mrtvém bodě“.¹¹⁷ Zámky se tedy rozcházejí ve způsobu uložení svozového mobiliáře a kvalitě jeho uskladnění. Naopak se nacházejí ve stejné situaci, kdy čekají na odvoz předmětů, které byly vytrženy jako bezcenné.

Naopak z Hrádku u Nechanic byla také odvezena část inventáře do Parku kultury a oddechu Julia Fučíka, zřízeného v Praze. Již bylo zmíněno, že část mobiliáře putovala do tohoto zařízení ze Žleb a v případě Hrádku u Nechanic se jednalo o podobné kusy, ale ve větším počtu. Největší položkou byly židle, křesla a pohovky v celkovém počtu 23 kusů. Kromě nich do Prahy také putovalo zrcadlo v empírovém slohu ze svozu z Miletína, některé z křesel a židlí pak byly poskytnuty ze svozu Anny Chaloupkové.¹¹⁸ Byl také nalezen dokument, který dokládá, že část mobiliáře zámku posloužila i k vybavení bytu ministra spojů. Jmenovitě se jednalo o lenošku a malý konferenční stůl.¹¹⁹ Dle dohledaného materiálu se ale oba předměty také vrátily na zámek.¹²⁰ Část mobiliáře byla vybrána pro užití a potřebu KSČ. Ta v dokumentu také píše, že dané kusy budou oceněny a odkoupeny, jednalo se konkrétně o křeslo, pohovku a dva stolky.¹²¹ V této části je situace na obou zámcích velmi podobná, neboť pro přesun mobiliáře byly vybírány podobné kusy, hlavně užitkové. Velmi se zde také podobá způsob výběru, ale dokonce i cílové destinace se shodují – jako například v bývalém Průmyslovém paláci jakožto Parku kultury a oddechu Julia Fučíka.

Tím, co zámky naopak rozděluje, je fakt, že z Hrádku u Nechanic byly odvezeny předměty ještě před inventarizací, což se na Žlebech, podle dohledaných dokumentů, nedělo. Moment, kdy na Žlebech proběhne inventarizace vnitřního vybavení, je tím, kdy se s ním začíná manipulovat, ale nikoliv předtím. Z archivu Hrádku u Nechanic bylo možné zjistit, že „[z]e zařízení zámeckého bylo ještě před inventarizací přesunuto několik skupin předmětů umělecké ceny mimo zámek. Ve dnech 28 a 29. června 1945 odvezena byla řada předmětů min. radou Dr. Marečkem pro předsednictvo vlády“.¹²² Otázkou zůstává, zda jim byl mobiliář předán národním správcem, nebo jestli si jej odvezli sami.

K porovnání v přílohách¹²³ je také seznam navrhovaného mobiliáře první kategorie provedený Danou Jabůrkovou, který nezahrnuje předměty ze svozů. Stejně jako v případě

¹¹⁷ NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky B1 mobiliář, r. 1954, dotazník Žleby

¹¹⁸ NA, SPS, k. 24, sign. 30, Hrady a zámky B, inv. č. 54, r. 1955, seznam mobiliáře pro Park kultury a oddechu Julia Fučíka

¹¹⁹ NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky B1, inv. č. 55, mobiliář, 1950-1955

¹²⁰ NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky B1, inv. č. 55, mobiliář, r. 1954

¹²¹ NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky B1, inv. č. 55, mobiliář, r. 1950-1953

¹²² Archiv SZ Hrádek u Nechanic, nečíslováno, technická zpráva, s laskavým svolením Martina Rejmana.

¹²³ Viz. str. 81-88.

zámku Žleby byl seznam vypracován studentkou vysoké školy, která také navrhla seznam předmětů první kategorie v hospitéle Kuks.¹²⁴

Přístup NKK k Hrádku u Nechanic má stejný předobraz jako Žleby, kde je dominantní především vizuální optika. Pouhé popisy předmětů i zámecké budovy bez přidané kulturní hodnoty. Nicméně proces převzetí státem, parcelace velkostatku a nakládání NKK s mobiliářem byl komplikovanější na Žlebech, kde nejde popřít jeho historický přínos a nutnost jeho zachování. V případě Hrádku u Nechanic byl přístup NKK mnohem jednodušší, více se do něj propisovala jejich vize o převzetí, rozparcelování a následném fungování zámku. Je otázkou, zda vazby místních obyvatel mohly ovlivnit odvoz mobiliáře a nakládání s majetkem (problematika parcelace, propůjčování majetku před inventarizací).

¹²⁴ NA, SPS, k. 25, sign. 30, inv. č. 55, Hrady a zámky, mobiliář, 1950-1955, seznam mobiliáře navrhovaného do I. kategorie

Závěr

Předložená bakalářská práce *Prezentace a interpretace státního zámku Žleby po roce 1945 – vybraný příklad nakládání s národním kulturním majetkem ve správě Národní kulturní komise* si kladla za cíl zmapování a dotvoření kompletnějšího obrazu historických událostí spjatých se zámkem Žleby po roce 1945. Badatelská otázka, na kterou se tato práci snažila odpovědět, zněla, jak bylo nakládáno s původním vybavením zámku mezi lety 1947–1951 a jak se vyvíjela jeho prezentace a proměna.

V rámci této bakalářské práce jsem došla k následujícím závěrům. Nakládání s původním vybavením zámku Žleby v rámci správy NKK podléhalo její strategii. Různé části mobiliáře byly přesunuty na jiné objekty a určeny novému využití. Jednalo se zejména o různé kusy nábytku jako například židle nebo křesla. Zároveň byly na zámku umístěné různé svozy z okolních zámků. Nicméně na NKK byl kladen tlak Národním muzeem, veřejností a Zemským národním výborem ohledně jeho zachování v co nejvíce původním stavu. To mohlo vést k tomu, že ze zámku nebylo odvezeno více předmětů, které patřily k původnímu vybavení zámku. Věřím, že bez těchto snah, které probíhaly v souladu se jmenovanými institucemi mohla by být situace odlišná a zámek Žleby by mohl přijít o větší množství svých sbírek a dalších předmětů. Zámek v tomto období prošel proměnou, která byla závislá na určení zámku, jako památky I. kategorie. Z regionálně důležité památky stává objekt státního významu. S tím je spojena také proměna expozice, která se zaměřovala na život šlechty ve druhé polovině 19. století.

Přínosem této práce je zejména zjištění nových skutečností skrze archivní rešerši, která byla podpořena interpretací nalezených dokumentů.

Pro lepší obraz a komplexnější informace byla provedena rešerše vybraných periodik. Pramen tiskovin byl zvolen také jako důkaz každodennosti doby. A i přesto, že informace, které byly hledány, nebyly nalezeny, má toto bádání svůj výsledek. Památkové objekty v době krátce po skončení války nebyly tématem, kterému by byl věnován prostor v tištěných médiích. V jednotlivých zkoumaných periodicích se ve velké intenzitě projevuje socialistický narativ, ale i témata jsou velmi tendenční a často sama sobě podobná. Oproti tomu může být pozoruhodné, že zkoumané *Zprávy památkové péče* (tedy kulturněhistorická ročenka) tento narativ nepřevzaly. Vyvozuji z toho, že na akademické půdě mohly vznikat serióznější a

vědecky založené práce i pomocí přispěvatelů NKK. Nicméně volba témat byla stále dobově zatížená.¹²⁵

Pro uvedení do kontextu památkové péče byl sledován její vývoj od roku 1918. Ten text dovedl až k právníkové rovině a do roku 1945, kdy byl vydán dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., na jehož základě byly zkonfiskovány hrady a zámky jakožto zemědělské budovy. Dekrety prezidenta republiky a Národní kulturní komise patří do diskutované přítomnosti památek spíše než do předávané minulosti. V dnešní době jsou to stále upozaděná témata. To se může odvíjet od společenského vnímání válečných a poválečných let, jejichž pohnutost pořád může vytvářet určitou bariéru v otevírání těchto témat. Zmíněné se také projevilo v rámci terénního výzkumu, který byl proveden v roli návštěvníka na obou památkách, na které se tato práce orientuje. Ačkoliv je téma zmíněno, nebývá v prezentaci památkového objektu rozváděno.¹²⁶ Proto se tato práce věnuje i tématu dekretů a jejich přímému vlivu na nadcházející události.

Podobně jako dekrety prezidenta republiky slouží jako nástroj pro lepší pochopení souvislostí i kapitola, která se zaměřuje na historii obou zmiňovaných zámků. Uvádí čtenáře do širších souvislostí a umožňuje mu poznat komplexní obraz jejich vývoje. Částí, kde se tyto pohledy střetávají, je třetí kapitola. V té se prolínají roviny právní, historické a společenské. Tato kapitola s pomocí interpretace dokumentů přináší jisté hypotézy, skrze které se studie pokouší interpretovat spletitou problematiku převodu šlechtického majetku na stát. Tento pohled upevňuje sjednocená perspektiva, která se snaží na všechny dokumenty i skutečnosti dívat z odosobněné pozice nezatížené dobovým narativem a zároveň vyhledávat momenty, ve kterých se z lokálního stává státní; momenty, ve kterých se mění význam zámků a jejich vazby i pozice ve všeobecném vnímání. Je paradoxní, že i přesto, že zámky v očích veřejnosti byly „povyšeny“ na památky I. kategorie, pro místní obyvatele mohly být naopak degradovány. Princip inventarizace, který tuto degradaci v podobě narušení lokálních vazeb k místu a prostoru usnadnil, pracoval v mezích dekontextualizace, odejmutí vazeb daného předmětu z mobiliárního fondu. Předměty pak již v seznamech figurovaly spíše jako číslo než jako objekt, v němž se protíná kulturněhistorická hodnota s lidskými vztahy. Tento systém usnadnil přesuny mobiliářů a sozů na úkor jejich hodnoty, příběhu a vazeb k danému šlechtickému rodu i místu. Toto zpřetrhání vazeb přetváří zámky jakožto místa paměti. Jestliže Matěj Spurný pojmenovává „*dlouhodobě rostoucí vliv průmyslových zájmů*“ jako

¹²⁵ Například v ročníku 1947 se jednoznačně projevuje tendenčnost k preferenci témat spjatých s historií Prahy, Přemyslovskou epochou a archeologickým výzkumem raněstředověkých Slovanů.

¹²⁶ Na hradě Bouzov jsem se 6. 8. 2022 zeptala průvodce na dekrety prezidenta republiky. Odpověděl, že si správa hradu nepřeje, aby se tomuto tématu průvodci na prohlídkách věnovali.

hlavní faktor, který začal „*rozhodujícím způsobem formovat vztah člověka ke krajině*“,¹²⁷ pak by závěry této práce šlo shrnout tvrzením, že se nejedná jen o ovlivnění vztahu člověka ke krajině, ale i vztahu člověka a společnosti k vlastnímu kulturnímu dědictví.

Na tyto závěry může navázat další výzkum, který by se mohl věnovat kupříkladu samotné expozici nebo průvodcovským sylabům. Stálo by za prozkoumání, jak se přetváření památek z lokálního na státní projevilo ve strukturalizaci návštěvnického provozu (do jaké míry tzv. bytová muzea šlechty 19. století představovala interpretaci zámeckého života bez důrazu na jeho lokální ukotvení). Další možnou rovinou pro rozvíjení tématu může být porovnání se zámky zestátněnými po roce 1918, tzn. bývalé habsburské majetky, například se jedná o zámky Konopiště a Brandýs nad Labem.

Na samotném konci se jeví jako nutné ukázat současnou aktuálnost vybraného tématu. Díky rozhovoru s kastelánem Hrádku u Nechanic Martinem Rejmanem se zdá, že na tento zámek se „*po roce 1948 v rámci svozů dostal také mobiliář pod názvem Kříž–Kolín, který byl prezentován v ložnici hraběnky a později byl součástí tzv. hostinských pokojů v I. patře západního křídla. Takto byl prezentován až do roku 2020. Odtud byl odvezen na Státní zámek Zákupy a na jeho místě nyní bude prezentován tzv. lovecký pokoj. Ačkoliv mnozí starousedlíci smutní, že tato zajímavá sbírka opouští zdi SZ Hrádek u Nechanic, pravdou zůstává, že Harrachům nikdy nepatřil a nelze ho označit jako původní (z doby působení hraběcího rodu)*“.¹²⁸ Svozy a přemísťování mobiliáře jsou tedy aktuální a pocity místních obyvatel naznačují, jak dynamicky probíhá přijetí cizích prvků v novém prostředí. Ukazuje se, že odkaz Zdeňka Wirtha a jím vedené NKK je stále živý a představuje výzvy pro současnou památkovou péči.

¹²⁷SPURNÝ, Matěj. *Most do budoucnosti*. Laboratoř socialistické modernity na severu Čech. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3332-9.

¹²⁸ Z rozhovoru s kastelánem Hrádku u Nechanic Martinem Rejmanem ze 14. dubna 2023

Seznam archivních pramenů

Nevydané prameny:

Archiv Státního zámku Hrádek u Nechanic

Vybrané archiválie, nečíslováno

Národní archiv

Fond Státní památková péče, signatury 30 Hrady a zámky B a 30 Hrady a zámky B1

Státní okresní archiv Kutná Hora

Fond obecního úřadu Čáslav, signatury X 7/57 a X 13/257

Vydané prameny:

Svobodné slovo – květen až červen 1945

Rudé právo – květen až červen 1945

Lidová demokracie – květen až červen 1945

Seznam použité literatury

BRENNER, Christiane. *Mezi východem a západem: České politické diskurzy 1945–1948*. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-1399-0.

Dekret č. 12/1945 Sb. Dekret prezidenta republiky o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa. [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-12>

Dekret č. 108/1945 Sb. Dekret presidenta republiky o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy. [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-108>

DOLEJSKÁ, Bc. Pavlína. *Vývoj teorie a praxe státní památkové péče mezi lety 1945-1989: popsany na vybraných zámeckých objektech Znojemska*. Pardubice, 2013. Diplomová práce. Filozofická fakulta Pardubice.

GUSTINO, Cathleen, ed. *Open Gates and Wandering Minds: Codes, Castles, and Chateaux in Socialist Czechoslovakia before 1960*. GIUSTINO, Cathleen, Catherine PLUM a Alexander VARI. *Socialist Escapes: Breaks from Ideology and Everyday Routines in Eastern Europe, 1945-1989*. Berghahn books, 2013, s. 48-73. ISBN 978-0-85745-669-4.

JAREŠ, Jakub, ed. *Rozvíjíme tradici aneb od výkladu k interpretaci: metodika průvodcovské činnosti v historických interiérech a exteriérech* [online]. Praha: Národní památkový ústav, 2022 [cit. 2023-06-22]. ISBN 978-80-7480-169-3. Dostupné z: <https://npu.cz/publikace/postupme-si-dale-1/m01-web.pdf>

KLOZOVÁ, DIS., Tereza. *Dějiny zámku Hrádek u Nechanic ve 20. století*. Hradec Králové, 2021. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce PhDr. Sixtus Bolom Kotari, Ph.D.

KOŤÁTKO, Jiří. *Konfiskace, rozdělování a osidlování půdy*. Praha: Svoboda, 1946.

KUTHAN, Jiří. *Aristokratická sídla v období romantismu a historismu*. Praha: Akropolis, 2001. ISBN 80-7304-003-4.

KUTHANOVÁ, Věra. *Státní zámek Žleby*. Praha: Středisko st. památkové péče a ochrany přírody Středočes. kraje, 1986.

LETOŠNÍKOVÁ, Ludiše. *Státní zámek Žleby: Průvodce*. Praha: Středisko st. památkové péče a ochrany přírody Středočes. kraje, 1977. [31] s. Památky Středočes. kraje.

M. HROCH, *V národním zájmu: požadavky a cíle evropských národních hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 1999, ISBN 80-7106-298-7 s. 53-82

MANDLER, Emanuel. *Benešovy dekrety: Proč vznikaly a co jsou*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-139-6.

NESVADBÍKOVÁ, JUDr. Jiřina. *K vývoji památkové péče na území Československa: Výběr autentických dokumentů 1918-1958*. 3. sv. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.

NORA, Pierre, *Mezi pamětí a historií*. Problematika míst. Nora, Pierre. In: *Politika paměti: antologie francouzských společenských věd* / Praha: Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998 s. 7-31.

NOSEK, Petr. *Hrádek u Nechanic*. [Libice nad Cidlinou]: Gloriet, [2003?]. ISBN 80-86644-22-7.

ROKYTA, Hugo, ed. *Památková péče 1945-1970: Sborník statí o úkolech a výsledcích st. památkové péče v letech 1945-1970 v oblasti dnešní České socialist. republiky a příspěvky zahr. představitelů památkové péče*. Praha: St. ústav památkové péče a ochrany přírody, 1973. xvii, 274, [ii] s. Publikace St. ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze.

SPURNÝ, Matěj. *Most do budoucnosti*. Laboratoř socialistické modernity na severu Čech. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3332-9.

Stručná historie zámku Žleby [online]. Dostupné z: <https://www.zamek-zleby.cz/cs/o-zamku/historie>

SUROVCOVÁ, Markéta. *Zámek Žleby: proměny prezentace a vývoje historických interiérů od konce 19. století do současnosti*. Pardubice, 2014. Dostupné také z: <https://dk.upce.cz/handle/10195/58919>. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická.

ŠTORM Břetislav, *Žleby: Státní zámek a památky okolí*. 2. rozšířené vydání. Praha: Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, 1960.

UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní Kulturní komise 1947–1951*. Praha: Artefactum, 2004. ISBN 80-903230-8-1.

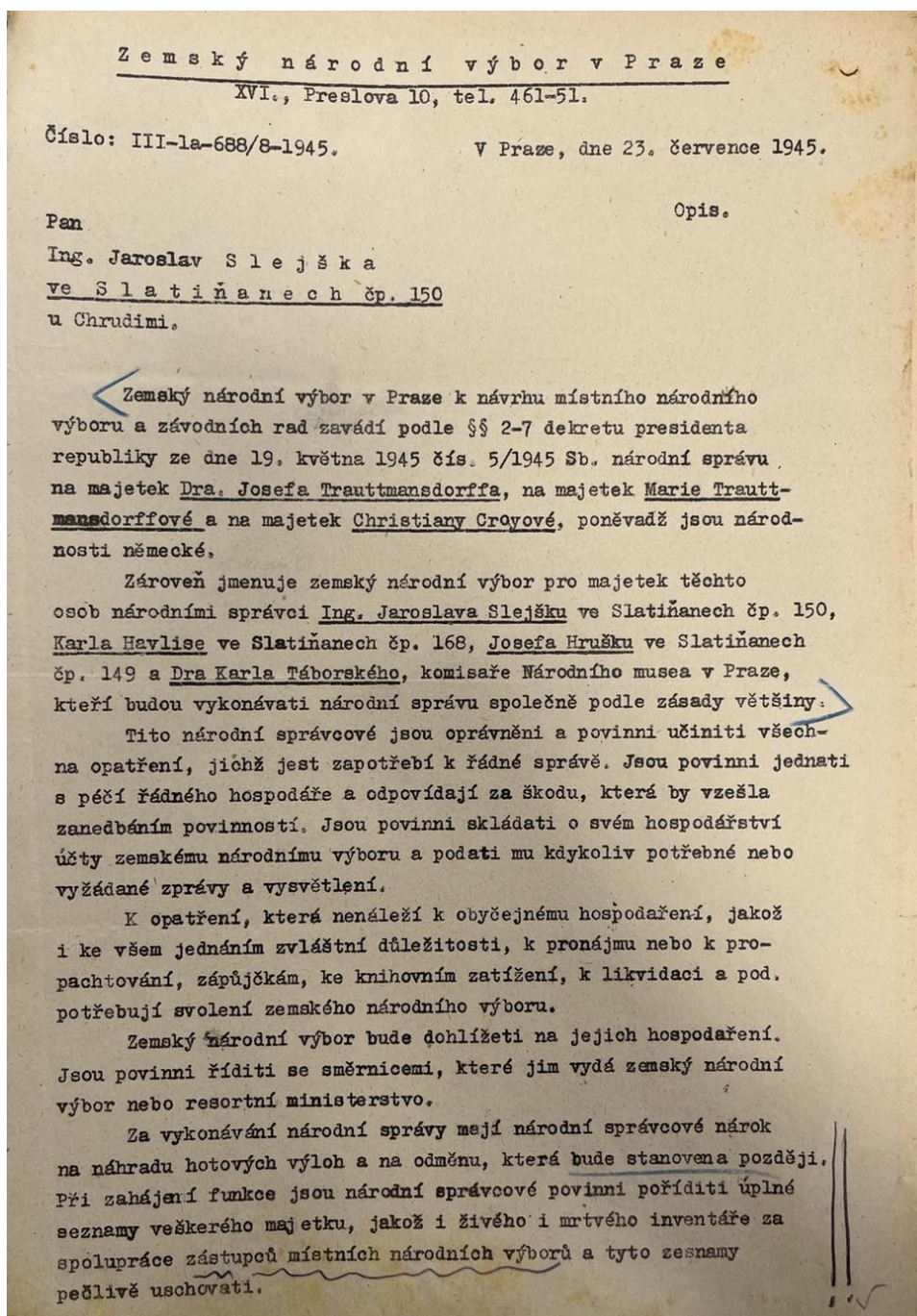
Zákon č. 137/1946 Sb. Zákon o Národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku. [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-108>

Seznam příloh

- Příloha č. 1, Dopis Jaroslavu Slejškovi ve věci ustanovení národních správců z 23. července 1945. SOkA Kutná Hora, OÚ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57
- Příloha č. 2, ZNV, vyžádání konfiskační vyhlášky pro vyřízení stížnosti Marie Trautmannsdorff ze dne 30. 10. 1946, SOkA Kutná Hora, OLÍ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57
- Příloha č. 3, svolení o provizorním ubytování J. Trautmannsdorffa s rodinou na zámku Žleby ze dne 23. 7. 1945. SOkA Kutná Hora, OLÍ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57
- Příloha č. 4, zamítnutí žádosti Marie Traumannsdorff o vyjmutí zámku Žleby z konfiskace ze dne 26. 4. 1946. SOkA Kutná Hora, OLÍ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57
- Příloha č. 5, předání zámku Žleby Ministerstvem zemědělství pod správu NPF ze dne 27. 5. 1946. SOkA Kutná Hora, OLÍ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57
- Příloha č. 6, žádost o svěřeni zámku Žleby do správy Národního muzea ze dne 7. 3. 1946.
- Příloha č. 7, parcelace žlebského velkostatku ze dne 12. 4. 1946. SOkA Kutná Hora, OLÍ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57
- Příloha č. 8, návštěva kulturního referenta na zámku Žleby ze dne 23. 4. 1946. SOkA Kutná Hora, OLÍ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57
- Příloha č. 9, žádost ZNV o přidělení zámku Žleby do správy Národního muzea ze dne 1. 7. 1946. SOkA Kutná Hora, OLÍ Čáslav, k. 949, sign. X 7/57
- Příloha č. 10, dotazník Státní památkové správy zámku Žleby, ze dne 31. 8. 1954. NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky, B1, inv č. 55, mobiliář, 1954.
- Příloha č. 11, sdělení, které svozy se nacházejí na zámku Žleby ze dne 14. 11. 1945. NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky, B1, inv č. 55
- Příloha č. 12, převzetí 3 skříní na knihy bez potvrzení z Herálce ze dne 7. 12. 1952. NA, SPS, k. 24, sign. 30, Hrady a zámky B, inv č. 54
- Příloha č. 13, soupis zámků, ze kterých byl převezen mobiliář do Parku kultury a oddechu Julia Fučíka z roku 1954. NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky, B1, inv č. 55

- Příloha č. 14, seznam převezeného mobiliáře ze zámku Žleby do Parku kultury a oddechu Julia Fučíka. NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky, B1, inv č. 55
- Příloha č. 15, seznam navrhovaných předmětů I. kategorie na zámku Žleby ze dne 25. 8. 1953. NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky, B1, inv č. 55
- Příloha č. 16, seznam svozů umístěných na Hrádku u Nechanic. NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky, B1, inv č. 55
- Příloha č. 17, dotazník Státní památkové správy Hrádku u Nechanic ze dne 31. 8. 1954. NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky, B1, inv č. 55
- Příloha č. 18, seznam mobiliáře převezeného do Parku kultury a oddechu Julia Fučíka. NA, SPS, k. 24, sign. 30, Hrady a zámky B, inv č. 54
- Příloha č. 19, seznam mobiliáře svěřeného do správy Ministerstva spojů ze dne 14. 11. 1953. NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky, B1, inv č. 55
- Příloha č. 20, záznam o navrácení částí mobiliáře Ministerstvem spojů. NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky, B1, inv č. 55
- Příloha č. 21, seznam částí vybraného mobiliáře pro vybavení ústředí KSČ ze dne 21. 3. 1950. NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky, B1, inv č. 55
- Příloha č. 22, seznam předmětů mobiliáře navrhované do I. kategorie ze dne 30. 7. 1953. NA, SPS, k. 25, sign. 30, Hrady a zámky, B1, inv č. 55

Přílohy

Příloha č. 1, Dopis Jaroslavu Slejškovi ve věci ustanovení národních správců z 23. července 1945.

Zemský národní výbor v Praze. *ree*

Číslo: III-Pk. 409/34-1946.

V Praze dne 30. října 1946.

Při odpovědi uvádějte naše číslo jednací!
Věc: < Stížnost Marie Trauttmansdorffové v Mellachu
na rozhodnutí ZNV v Praze ze dne 26.IV.1946,
č.j.III-Pk. 409/31-1946. Vyžádání konfiskač-
ní vyhlášky. >

Okresnímu národnímu výboru

v Čáslavi.

Pro potřeby řízení o stížnosti Marie Trauttmansdorffové k nejvyššímu správnímu soudu vyzývá Vás zemský národní výbor, abyste sem obratem zaslali buď prvopis anebo ověřený opis svého výměru ze dne 4.VIII.1945, č.j.10.275/45, t.j. konfiskační vyhlášky, v níž jste označili M.Trauttmansdorffovou, majitelku velkostatku Žleby za osobu německé národnosti podle § 1, odst. 1 dekretu č.12/45 Sb.

Vyhevění očekává se do 3 dnů s důrazným upozorněním, že jde o řízení před nejvyšším správním soudem, kde zemský národní výbor jako žalovaný úřad je vázán zákonnou lhůtou k podání odvodního spisu a předložení spisů správních.

Za správnost vyhotovení
správce výpravy!

Referent zemského národního výboru:
Ing. R i l l i c h v. r.

v. a. Leinová Truska!

Truska
↑

Okresní národní výbor
v Čáslavi.
Dost. 31. X. 1946
Čís. j. 28937 PPr.

X
J

Marie Trauttmansdorffová

*Rokoucho
(číslo)*

Příloha č. 2, ZNV, vyžádání konfiskační vyhlášky pro vyřízení stížnosti Marie Trauttmansdorff ze dne 30. 10. 1946

Z e m s k ý n á r o d n í v ý b o r v P r a z e

Čís: III-la 688/3-1945

Opis

V Praze dne 23. července 1945

Národní správě
velkostatku Dra J. Trauttmansdorffa a spol.
/Do rukou Ing. Jar. Slejšky/

ve S l a t i ň a n e c h, u Chručimí.

Věc: Národní správa majetku Dra J. Trauttmansdorffa a spol. Ubytování
býv. majitele s rodinou.
Příl/:

Podle připojených spisů žádá ústřední správa velkostatku Dra. J. Trauttmansdorffa, aby bývalý majitel s rodinou mohl být zatím ubytován v zámku ve Žleběch, který podléhá národní správě.

Na základě vyjádření okresního národního výboru v Čáslavi nemá zemský národní výbor námitek proti tomuto provizornímu ubytování až do doby, kdy bude o vystěhování Němců z Československé republiky rozhodnuto.

Jest však učiniti opatření, aby nemohly být cenné předměty odňaty dispozici národní správy.

P ř e d s e d a :
v z
Dr. Kostíuk v. r.

Příloha č. 3, svolení o provizorním ubytování J. Trauttmansdorffa s rodinou na zámku Žleby ze dne 23. 7. 1945.

Zemský národní výbor v Praze.

Číslo: III-Pk. 409/31 - 1946.

V Praze dne 26. dubna 1946.

Pan

JUDr Zdeněk S t o m p f e
advokát

Opis.

P r a h a II.,

Václavské nám.č.17.

v zastoupení Marie Trauttmansdorffové
majitelky velkostatku Žleby.

V ý m ě r :

Zemský národní výbor v Praze usnesl se ve schůzi rady konané dne 26. dubna 1946 na tomto rozhodnutí :

Námítky Marie T r a u t t m a n s d o r f f o v é, majitelky velkostatku Ž l e b y proti konfiskaci jejího zemědělského majetku pro účely reformy pozemkové podle § 1, odst. 1, dekretu prezidenta republiky ze dne 21. června 1945 č. 12 Sb. se zamítají jako bezdůvodné.

D ů v o d y :

Zemědělský majetek Marie Trauttmansdorffové byl výměrem okresního národního výboru v Čáslavi ze dne 4. srpna 1945, čj. 10.275/45 konfiskován podle § 1 odst. 1 dekr. prezidenta republiky ze dne 21. června 1945 č. 12 Sb. jako majetek osoby německé národnosti.

Proti tomuto výměru podala jmenovaná svým právním zástupcem námítky, v nichž nenamítá, že je české nebo jiné slovanské národnosti, nýbrž odvolává se na to, že jest příslušnicí rakouskou, že nebyla přítomna žádnému československému sčítání lidu po r. 1929 a že se v Rakousku za jeho okupace Němci nestala členem německé národně socialistické strany ani některé její složky.

Její zmínka o výjimce podle § 2., odst. 2 cit. dekretu, ze které ovšem nevyvozuje dále žádného závěru, ukazuje jasně, že stěžovatelka jest si zcela dobře vědoma své příslušnosti k národnosti německé, což ostatně jasně plyne i z dokladů jí samou předložených.

Podle oddacího listu vydaného městským farním úřadem Maria Treu ve Vídni VIII. dne 14. prosince 1943 narodila se stěžovatelka 15. ledna 1880 ve Vídni jako dcera Františka Josefa Auersperga, o. k. tajného rady a komořího a Válemíny Auerspergové, rozené Kinské a vzala si za manžela Karla Trauttmansdorffa, o. k. komořího stá. rozeného v Oberwaltersdorfu v Dolních Rakousích. Veškeré tyto vyjmenované osoby jsou národnosti německé což jest všeobecně známo a nepotřebuje vůbec ve smyslu § 48., odst. 1 správního řízení /vlád. nař. č. 8/28 Sb./ důkazu. Stěžovatelka i její rodiče, manžel a celá její rodina jsou národnosti německé. Jak zemědělský majetek ostatních Trauttmansdorffů tak i majetek Auerspergů v Čechách byl již konfiskován podle cit. dekretu č. 12/45 Sb. jako majetek osob národnosti německé.

Okolnost, že stěžovatelka nebyla přítomna při žádném sčítání lidu po r. 1929 na území ČSR, nemůže býti překážkou zjištění, že jest skutečně národnosti německé, neboť ustanovení § 2., odst. 1

Příloha č. 4 A, zamítnutí žádosti Marie Traumannsdorff o vyjmutí zámku Žleby z konfiskace ze dne 26. 4. 1946.

je jenom podpůrné, pokud jde o prohlášení o národnosti té které osoby v případech, kde by o její národnosti mohly vzejíti pochybnosti. O německé národnosti stěžovatelky však není žádných pochybností, neboť ani netvrdí, ani nenabízí důkazy o tom, že by byla národnosti české nebo slovenské nebo vůbec jiné než německé.

Stěžovatelka dovolává se dále vnitřního oběžníku zemského národního výboru ve věci rakouských státních příslušníků ze dne 24. července 1945, č. KNS 955-1945, který naprosto neřeší otázky konfiskace zemědělského majetku podle dekretu č. 12/45 Sb. V tom směru jest zdůrazniti, že ustanovení tohoto oběžníku nemůže se týkati konfiskace nemovitého majetku zemědělského rakouských státních příslušníků německé národnosti, neboť konfiskace a tím i urychlené rozdělení tohoto majetku opírají se o dekret presidenta republiky, tedy o normu prvotní, která nemůže býti změněna normou nižšího řádu/ výnosem zemského národního výboru/.

Podle cit. dekretu konfiskuje se majetek osob německé národnosti bez ohledu na jejich státní příslušnost, tedy i osob německé národnosti státní příslušnosti rakouské.

Proto byly námítky stěžovatelky právem zamítnuty jako bezdůvodné. Toto rozhodnutí jest konečné.

Referent zemského národního výboru:

Ing. Rillich v. r.

Okresnímu národnímu výboru

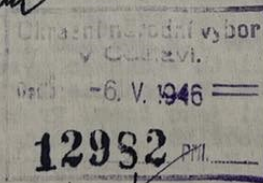
v Čáslavi.

Na vědomí.

Referent zemského národního výboru:

Ing. Rillich v. r.

Za správnost vyhotovení
správce výpravy: *Jan*

X *t* R
SP

So radou ONV.

Vraťte ONV do 16. 5. 1946

vytvořte na výboru!

16. V. 1946

Put. B.

Národní pozemkový fond při ministerstvu zemědělství.

Č.j. 11.210/46-31/32g-1801.

V Praze dne 27.května 1946.

Panu
národnímu správci zámku

Ž l e b y .

Věc: Předání zámeckých budov do prozatímní správy Národního pozemkového fondu.

Rozhodnutím ministerstva zemědělství ze dne 15. ledna 1946

č.j. 17968/46-IX-3 byl zámek (hrad)

Žleby

....., předán Národnímu pozemkovému fondu do prozatímní správy do té doby, než bude lze jej předati do správy Národní kulturní komise, která byla zákonem Prozatímního národního shromáždění v minulých dnech zřízena.

V důsledcích tohoto rozhodnutí vylučuje se zámek (hrad)

Žleby

..... z přídelu k všeobecným užitkovým účelům. Proto Národní pozemkový fond Vás žádá, abyste mu navrhli nejlépe z bývalých zámeckých zaměstnanců (klíčníků), české národnosti, na zámku trvale bydlící, vhodné osoby, které by mohly být Národním pozemkovým fondem pověřeny správou budovy a inventáře. Do té doby než se jim dostane od Národního pozemkového fondu ustanovení, necht jsou pověřeni, aby obstarávali čistění, uklid, větrání a řádné zabezpečení budov a mobiliáře. Kcely mimo nadání na objektu samém takové osoby nebylo, necht národní správa navrhne takovou důvěryhodnou osobu, u níž dá se předpokládati kladný poměr k budově i k předmětům v ní uloženým.

Tam, kde národní správy jsou v likvidaci, nebo kde mají být likvidovány, necht oznámí tuto skutečnost Národnímu pozemkovému fondu, aby tyto hrady po likvidaci nár. správ nezůstaly bez dozoru.

Hospodaření na nemovitostech, které tvoří součást zámecké budovy (parky, zahrady, skleníky, obory a pod.), necht vedou dále národní správy ve smyslu instrukcí, vydaných pro národní správy. Tam, kde národní správy likvidují, převezme výplatu mezd a event. nákladů s nezbytným udržováním nákladů na těchto pozemcích zálohově Národní pozemkový fond do té doby, než tyto objekty převezme do své správy Národní kulturní komise, která tyto výlohy počínaje dnem 1.VII. 1946 bude Národnímu pozemkovému fondu refundovati.

Národní správy nechť provedou též v rámci hospodaření na velkostatku nejnutnější opravy stavební, jako opravy střech, vodovodů, zasklení a pod. ve vlastní režii, po dobrozdání stavebního znalce Národního pozemkového fondu, které je si nutno, přesahují-li tato vydání částku Kčs 5.000.-- předem vyžádati.

Přístup do těchto objektů nechť jest vyhrazen jen těm osobám, které se ve smyslu instrukcí, vydaných zdejším úřadem, prokážou písemným povolením Národního pozemkového fondu.

Kde se jedná o objekty, které s turistického hlediska byly v dřívější době přístupnými veřejnosti, jest se o povolení těchto prohlídek obrátiti, nestalo-li se tak již, na Národní pozemkový fond.

Soupis nemovitostí, které tvoří nedílnou součást těchto zámečkových a hradních budov, provede ministerstvo zemědělství a oznámí je dodatečně Národnímu pozemkovému fondu.

Za p ř e d s e d u :
Ing. Polánský v.r.

Za správnost :

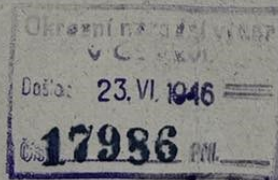
Okresnímu národnímu výboru
v Č á s l a v i .

Na vědomí.

Za p ř e d s e d u :
Ing. Polánský v.r.

Za správnost :

Dompeř

R

Na vědomí

30.6.46.

Plt. B.

8. VII. 1946

Zemský národní výbor v Praze.

Číslo: I-6a- 1176/7-1945.

V Praze dne 7. března 1946.

Národní pozemkový fond

v P r a z e II.,

Václavské nám.

Věc: Žleby, zámek, sbírky Národního musea.

V zámku Žleby u Čáslavě byly umístěny po dobu války některé předměty Národního musea z důvodů protiletectvé ochrany. Zámek Žleby sám zůstal po válce zachován i se svým vnitřním zařízením a řadí se mezi nejlepší doklady vnitřních uspořádání českých zámků. Také do budoucna ^{nebudě} se zařízením v tomto zámku manipulováno a jest třeba, aby toto zařízení zůstalo na původních místech. Zámek Žleby jest tudíž nejlepším dokladem zámeckého uspořádání, o který se může starati pouze museum svými odbornými silami. Z toho důvodu bylo by velmi na místě, aby tento zámek s veškerým svým zařízením byl předán Národnímu museu, které by v něm trvale vytvořilo svoji pobočku a také by zámek spravovalo. Aby výdaje, spojené s udržováním zámku byly únosné, bylo by třeba ponechati při něm zemědělské plochy.

Tím bylo by možno zachovati velkostatek v celku, ježto nebude, vzhledem k odchodu drobných pachtýřů z okresu čáslavského do pohraničí, žadatelů o tento příděl. V případě přidělení zámku i s pozemky Národnímu museu v Praze převzal by zemský národní výbor správu tohoto velkostatku se speciálním určením jeho výnosu v prospěch udržování sbírek ve žlebském zámku. Zemský národní výbor usnesl se ve své schůzi dne 1. března 1946 požádati proto o laskavé přidělení zámku žlebského i s příslušným pozemkům podkladem Národnímu museu v Praze.

Předseda zemského národního výboru:

L. K o p ř i v a v. r.

Z e m s k ý n á r o d n í v ý b o r v P r a z e .

K čís. : I-6a- 1176/13 -45 V Praze dne 12. dubna 1946.
Opis.

Ministerstvo zemědělství, odd. IX.

v Praze II., Těšnov.

Národní pozemkový fond

v Praze II., Václavské nám.

Věc: Zámek Žleby a velkostatek, parcelace.

Ředitelství Národního musea v Praze oznámilo sem dopisem ze dne 15. března 1946, č. 881 toto:

Ředitelství Národního musea v Praze byly doručeny v těchto dnech dekrety okresní rolnické komise v Čáslavi ze dne 1. března 1946, jímž Zemskému museu, recte Národnímu museu v Praze byly na katastrálním území Žleby přiděleny pozemky, různého druhu a různých výměr, jak jsou uvedeny v příloze. K tomu se podotýká, že přibližná výměra pozemků v těchto výměrech není přesně uvedená v důsledku toho, že písař se nevyznal v umístování desetinné tečky resp. v převodu výměr na ha, takže zatím nelze stanovit jakou výměru pozemků Národní museum obdrželo.

Používáme této příležitosti k tomu, abychom znovu naléhavě zdůraznili náš zájem na přidělení celého velkostatku, na zachování jeho celistvosti i s pivovarem, lihovarem, oborou, lesy a bažantnicí. Žádáme Zemský národní výbor znovu aby věnoval úsilí získání kompetentního velkostatku pro zemi Českou k účelům musejním resp. k úhradě provozu zámku Žleby, při čemž připomínáme, že již při první parcelaci v první republice Československé byl velkostatek Žlebský ze záboru vyňat právě s ohledem na zámek a jeho udržování a bylo by absurdní, aby toto stanovisko nebylo uváženo v době, kdy zámek se dostává do rukou veřejných.

Devolujeme si upozornit, že náš zájem je sdílen i značnou částí žlebské veřejnosti, která se obává, že úpadkem žlebů jako místa turistického, kam lidé jsou lákáni překrásnými sbírkami žlebského zámku, nastal by i úpadek hospodářský. Proto také dne 8. března se konala ve Žlebech veřejná schůze, na níž místní občanstvo protestovalo za účasti zástupců Okr. rolnické komise a okr. národního výboru proti parcelaci a vyjádřilo svoje obavy hospodářské, obzvláště když přítomný zástupce Národního musea v Praze, jeden z národních správců panství Dr. Karel Tábořský, nemohl dátí uspokojivé prohlášení v tom směru že zámek a jeho sbírky zůstane zachován za všech okolností, te jest i v případě, že mu nebude zajištěna příjmová základny z velkostatku.

Dále si devolujeme připomenouti i rozhlasový projev pana odborevého předsedy Ing. Kořátka z ministerstva zemědělství, který měl v rozhlase dne 13 t.m. a v němž zdůrazňoval zájem ministerstva zemědělství na zachování velkostatků v celistvosti. Deperučujeme aby i tohoto projevu bylo použito k posílení našeho stanoviska.

44
"emský národní výbor předkládá toto sdělení a znovu žádá velmi naléhavě, aby velkostatek při zámku žlebském nebyl parcelován, nýbrž byl v celku postoupen jako účelový statek ke žlebskému zámku k účelu vydržování této jedinečné umělecké a historické památky, kterou možno použítí jedině k účelům musejním.

Zemský národní výbor jest přesvědčen, že jsou-li zdůrazňovány zájmy ministerstva zemědělství na zachování velkostatku v celistvosti ústy jeho význačného representanta v Československém rozhlase, pak jest jisté na místě, aby v tomto případě, kde nejedná se o zájem soukromý, ale o zájem celonárodní, byl předmětný velkostatek přidělen účelům Národního musea v Praze.

Ostatně tento názor zemského národního výboru jest také názorem naprosté většiny obyvatelstva příslušného kraje, a vycházíme-li ze zásady lidovlády, pak jest třeba, aby tato zásada byla i tu provedena do všech důsledků. O tom, že obyvatelstvo města Žleb si žádá ponechání velkostatku pro výše uvedené účely v celku, svědčí veřejný projev, který byl učiněn ve Žlebech / přípis místního národního výboru ve Žlebech ze dne 16. března 1946, jehož opis se předkládá ministerstvu zemědělství na vědomí/.

Zemský národní výbor v Praze jest přesvědčen, že mizivá menšina žadatelů o pozemky může býti velmi dobře uspokojena přidělením pozemků v pohraničí, kde jest jisté telik volné půdy, aby mohla uspokojiti maximální počet asi 20 uchazečů z obce Žleb, naproti značné většině místního obyvatelstva, které si rozparcelování nepřeje. Nutno též zdůrazniti, že oblast čáslavského kraje, zejména v okolí Žleb jest výhodným místem pro pěstování ječmene, který pro svoji cukernatost může přispěti značně ke zvýšení zahraničního obchodu Československé republiky, což v případě rozparcelování velkostatku by nemohlo býti dosaženo.

Zemský národní výbor žádá proto, aby jeho žádost za ponechání velkostatku v celku, jako účelového statku pro zajištění žlebského zámku, který bude vyžadovati stále značných finančních nákladů, bylo vyhověno.

za správnost vyhotovení:
správce výpravný:

Referent zemského národního výboru:
R. Rejman v.r.

Okresní národní výbor

v Čáslavi

Věc: Zámek Žleby a velkostatek, parcelace. *Vzato na vědomí*

Na vědomí.

zapsáno dne 2. 4. 1946.
Referent zemského národního výboru:

R. Rejman v.r.

Za správnost vyhotovení
správce výpravný

Okresní národní výbor
Číslo: 30. IV. 1946
12378 P.M.

X

7
R. Rejman

1946
R

ZEMSKÝ NÁRODNÍ VÝBOR V PRAZE

Číslo: I-6a-1176/16-1945.

OPIS.

V Praze dne 23. dubna 1946.

Věc: Návštěva kulturního referenta
v zámku žlebském.

Kulturní referent zemského národního výboru prohlédl dne 15. dubna 1946 zámek ve Žlebech u Čáslavě a při této příležitosti zjistil, že v tomto zámku jsou uloženy nenahraditelné umělecké a historické sbírky nejruznějších dob. O tyto sbírky, podobně i o zámek ve Žlebech, projevily zájem Národní museum v Praze a bylo také se strany zemského národního výboru, v dohodě s Národním museem v Praze, učiněno již opatření, aby tento zámek zůstal zachován jako museum, přidělené k Národnímu museu v Praze. Zámek ve Žlebech s uvedenými sbírkami jest jedinečnou stavbou i sbírkou uměleckých hodnot ve střední Evropě, jest naprosto neperušen a není ho možno vzhledem k této význačným kulturním hodnotám použítí pro jiný účel, než právě zachovati jej jako nedílnou památku pro pokolení budoucí.

Abyste tento zámek a tyto sbírky mohly býti řádně udržovány, doporučil zemský národní výbor v Praze, a také již požádal ministerstvo zemědělství a národní pozemkový fond, o přidělení desavadního žlebského velkostatku, -nerozparcelovaného, -k tomuto zámku, ve prospěch jeho udržování, při čemž se podotýká, že tento velkostatek býval vždy součástí žlebského panství a zámku, a že byl též hospedářským podkladem zásobování obyvatelstva, zejména měst v tomto kraji. Kromě toho jest půda, na níž se rozkládá velkostatek, velmi úrodnou, a svým výnosem přináší velké národohospedářské užitky, zejména v průmyslu cukerním a pivovarském, hejným pěstováním cukrové řepy a ječmene, jedinečného v celé Evropě. Bez přidělení tohoto velkostatku, jako celku, k udržování žlebského zámku, byl by tento zámek odkázán na pozvolné, ale jisté odumírání, ježto nebylo by prostředků, kterými by mohl býti trvale udržován. Preto požádal zemský národní výbor, ve shodě s Národním museem v Praze a ve shodě se všemi veřejnými a soukromými činiteli v čáslavském kraji, t.j. okresním národním výberem v

Čáslavi a místním národním výberem ve Zlebech, jakož i na přání naprosté většiny všeho obyvatelstva ve Zlebech o ponechání tohoto velkestatku nezparcelovaného, z důvodů hospedářských a z důvodů zajištění behatých sbírek a budov žlebského zámku.

Přes výslovné přání veškerého obyvatelstva ve Zlebech, v odporu se stanoviskem zemského národního výberu, kulturní oddělení, okresního národního výberu v Čáslavi a místního národního výberu ve Zlebech, vydale ministerstve zemědělství povelení k rezparcelování několika mále uchazečům z řad místního obyvatelstva, aniž by o této akci uvědomile dalšího žadatele o velkostatku, t.j. zemský národní výber, resp. Národní museum, a postavile se až desud záporně proti všem požadavkům zemského národního výberu a Národního musea o zachování velkestatku jakožto celku, byť se jednale o věc celonárodního významu, jímž jsou zájmy Národního musea v Praze.

Setřením u ministerstva zemědělství byle v příslušném odboru zjištěno, že provedení této parcelace, která naproste odporuje přáním většiny obyvatelstva ve Zlebech, jest prováděno na výslovné přání pana ministra zemědělství a pana sekčního šéfa Ing. Keřátka.

Poněvadž je zřejmo, že by provedením parcelace byl zcela určité zámek ve Zlebech vystaven nebezpečí jistého, byť pomalého zničení, neboť nebyle by úhrady k zajištění sbírek mnohamilienové hodnety, upezerňuje zemský národní výber-kulturní oddělení, na tuto okolnost a prosí, aby ve shodě se zájmy všeho obyvatelstva ve městě Zlebech a na ekrese čáslavském, s výjimkou mizivého procenta žadatelů o parcelaci, jichž je maximálně asi 20 rodin z celkového počtu 1300 obyvatel ve Zlebech, byla v tanních mezích možností této záležitosti uvedena jako předmět jednání na příslušných veřejných ferech a přikrečeno s veškerou energií k zajištění pozemkového podkladu žlebského velkestatku pro vydržování sbírek zámku žlebského. Nutno pedetknouti, že ejediněli žadatelé o přiděl pudy ve Zlebech mohou býti velmi snadno odškodněni přidělem rovnocenné pudy, a to ve větší míře, v krajích pehraničních.

O zaujetí stanoviska ke zdejšímu upezernění vyprošuje si zemský národní výber v Praze tanní laskaveu zprávu.

Referent zemského národního výberu:

R. Rejman v. r.

Okresní národní výber

v Č á s l a v i .

Věc: Návštěva kulturního referenta v zámku žlebském.

Na vědomí.

Referent zemského národního výberu:

R. Rejman v. r .

Za správnost vyholovení
správce výpravny: *[Signature]*

Zemský národní výbor v Praze.

Číslo: I 6a - 1176/23-1945.

V Praze dne 1. července 1946.

Úřad
předsednictvo ministerské rady

19.153/46
Dobis

v Praze III.,

Strakova akademie.

Věc: Velkostatek Žleby, zámek, přidělení Národnímu museu.

Dodatekem ke zdejší zprávě ze dne 23. dubna 1946, č. 1176/16-1945, I-6a, která byla doručena k rukám p. ministerského předsedy Zd. Fierlingera, dovoluje si zemský národní výbor sdělit, že ministerstvo zemědělství v Praze výnosem ze dne 6. dubna 1946, č. 407680/46-IX/A/3 sdělilo zemskému národnímu výboru v Praze toto: Ministerstvo zemědělství Vám sděluje k dopisu shora uvedenému, že rozhodnutím ze dne 15. ledna 1946 č. j. 17968/46-IX/3 byl zámek Žleby, spolu se všemi nemovitostmi, které tvoří s budovou organický celek, vyloučen z drobného přidělu tedy z přidělového plánu místní rolnické komise a zůstane ve správě Národního pozemkového fondu.

Zámek zůstane zachován pro účely museální, ale nebude museem býv. majitele Auersperga, který sbírky nakupoval ve starožitnických obchodech, snad po celé Evropě, nýbrž jen ukázkou sběratelské činnosti šlechtitelských kruhů XIX stol. Část mobiliáře a sbírek bude odstraněna po dobrozdání příslušné odborné komise a zase doplněna mobiliářem stylovým z jiných objektů konfiskovaných podle dekretu č. 12/45.

Zemědělská půda byla již rozdělena v intencích dekretu č. 12/45 Sb., jelikož nelze na úkor žadatelů o přiděl půdy, ponechávat u zámecké budovy nové zbytkové statky na vydržování zámecké budovy. Nutno uvážit, že jest celkem podle dekretu shora citovaného skonfiskováno asi 450 zámeckých budov a mezi nimi stejně významných jako Žleby, takže kdyby min. zemědělství ponechalo u těchto konfiskovaných budov tolik zemědělské půdy, na udržení těchto zámků, nemohla by býti provedena pozemková reforma podle programu vlády.

Ministerstvo děkuje zástupcům Národního musea za vzornou péči a zabezpečení mobiliáře v zámku, ale upozorňuje, že v této činnosti nemůže Národní museum vyvozovat nárok na přiděl tohoto objektu. Bylo povinností úředníků musea, aby chránili majetek státu, tak jak to činily u jiných zámeckých budov orgány lidové správy, býv. zaměstnanci velkostatku a národní správy těchto objektů.

Dále se připomíná, že jistě není v programu Národního musea, budovat na zámcích býv. šlechticů filiálky musea a ukazovat návštěvníkům bytové zařízení býv. majitelů velkostatků.

Tímto úkolem bude pověřena Národní kulturní komise, která na vybraných objektech stavitelsky významných, vybuduje musea bytové kultury určitého období kulturně historického. Budou-li nalezeny na těchto zámcích předměty, které podle určení odborné

komise svou významnou cennou historickou nebo uměleckou, budou takové předměty odevzdány Národnímu muzeu v Praze nebo v Brně Zemskému muzeu.

O tom se vyznává Národní pozemkový fond, min. školství a osvěty.

Zemský národní výbor v Praze však nepokládá stanovisko ministerstva zemědělství za správné, neboť již před časem bylo Národnímu muzeu v Praze přislíbena, že zámek ve Žlebech u Čáslavě bude určen jako součást Národního muzea v Praze a tomuto přidělen, tudíž přidělen do správy země České.

Dále není možné souhlasiti s návrhem, aby část inventáře zámku byla ze zámku odstraněna a doplněna mobiliárem stylovým z jiných objektů, poněvadž tím by vzniklo nové utváření vnitřního zařízení zámku ve Žlebech, které by neodpovídalo původnímu, resp. historickému seskupení dosavadního mobiliáře, který jako takový, jest znám v nejširší veřejnosti, jež do zámku ve Žlebech velmi často zavítá.

Z těchto, i z jiných důvodů jest možno zámek ve Žlebech považovati za budovu, která se jediné hodí pro účely musejní, kteroužte činnost nemůže v žádném případě nahraditi jakákoliv jiná organizace neb ústav, kterým je jako nejschopnějším pro trvalou správu zámku žlebského možným považovati Národní muzeum v Praze.

Zemský národní výbor v Praze žádá proto, aby bylo laskavě učiněno opatření, aby zámek Žleby zůstal zachován jako součást Národního muzea v Praze.

V případě, že by nebylo této žádosti vyhověno, žádá zemský národní výbor v Praze, aby národní kulturní komise dala tento zámek do správy, resp. postoupila jej Národnímu muzeu, které jediné zaručuje trvalou prosperitu zámku a jeho sbírek.

Referent zemského národního výboru:

v z.
R. Rejman v.r.

Za správnost vyhotovení:
správce výpravny.

Okresní národní výbor,

Č á s l a v.

Na vědomí s tím, aby bylo i s tamní strany ihned učiněno opatření za tím účelem, aby sbírky ze zámku nebyly odstraňovány. Došlo-li by k odstranění některých sbírek, buď o tom ihned zpraven zemský národní výbor.

Referent zemského národního výboru:

v z.
R. Rejman v.r.

Za správnost vyhotovení -
správce výpravny: *Lan*

Okresní národní výbor
v Čáslavi.
Došlo: -9. VII. 1946
19153
Číslo: *19153*

X

4
57

R

131.

Žleby

Ministerstvo kultury - Státní památková správa.

Čís.: 16.213/54.

V Praze dne 31.8.1954.

Věc: Státní hrady a zámky, uskladnění mobiliáře.

Referent: Dr. Nesvedbíkova.

PAK Státní památková péče	
Dat.: 17. IX 1954	
Číslo:	
Přílohy: 1 Odd.: III	

Dotazník.

Všem správám státních hradů a zámků k vyřízení,
všem oblastním správám na vědomí.

Odpovězte do 15. září 1954 na tyto otázky:

- 1a/ Je na objektu uskladněn mobiliář? **Ano**
- b/ V kolika místnostech? **27 místností - 17 m.**
/Uveďte také poschodí a **přízemí a I poschodí**
číslo místností/: **2, 3, 4, 18, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 33a, 38, 56, 70**
- 2/ Jak veliký plošný prostor zaujímají tyto sklady?
- 3a/ Je uskladněn také původní zámečkový mobiliář? **pouze eliminační**
- b/ V kolika místnostech asi a kde? **různě**
/poschodí, číslo místností/
- 4a/ Které svazy jsou na zámku umístěny? **Nová Ves, N P F, Cerhenice, Horka n/S, stěny Červené Pečky, Herálec, Třebešice, Chotěboř, Jindice, Jinošov, Libice, Medlešice, O N V - Praha I. Lilové, O N V - P. II., O N V - P. VI, O N V - P. VII, O N V - P. VII, Strahov, Břevnov, Národ. galerie, Procházka - Dejvice, O N V - Braník, Nosticuv palác, N K K, Univ. knihovna, Kinského palác,**
- b/ V kolika a v kterých místnostech je umístěn ten který svaz? **Radešín, Rosochatec, Smilkov, Slatiňany, Zásmuky, Zdislavice, Židovské museum a Viesnerová - Kladruby.**
- 5a/ Je uskladnění mobiliáře uspokojující? **ano**
- b/ Ne-li:
- A/ Uveďte, v čem sledujete závady:
- B/ Jaká zlepšovací opatření navrhuje.
- Navrhují dokončení eliminace - provedené Dr. Koubou v r. 1952 předměty vyeliminované se dosud nacházejí na objektu**

Příloha č. 10 A, dotazník Státní památkové správy zámku Žleby, ze dne 31. 8. 1954

6a/ Je na objektu uložen mobiliář v tří-
děný pro Obchod klenoty, starožitnostmi
a hodinami /dříve Antikva/ nebo pro
Bazar? **Ano - jedná se o některé předměty bezcenné**

b/ V kolika místnostech a v jakém rozsahu? **Různě**

c/ V jakém stadiu je jednání o likvidaci
totoho mobiliáře? **na mrtvém bodě**

7a/ Je na zámku uskladněn mobiliář jiného
orgánu než ministerstva kultury, Státní
památkové správy?

b/ Uveďte, kterého orgánu a o jaký mobiliář
jde /původ- ku př. Veselí- a druh mo-
biliáře -obrazy, nábytek a pod./ příp.
přibližně množství.

**Soukromý - Odborný oční lékař
Richard Kessler - Praha - Kar. nám.
Jeho otec byl osobní lékař bývalého
majitele zámku Žleby - Auersperk**

c/ V kolika místnostech je uložen a v kte-
rých?

**1 místnost - č.2. několik kusu
~~XXXXXX~~ nábytku - povoleno N K K**

8/ Kolik volných místností vhodných pro
uskladnění mobiliáře je na zámku?

Praha

zatím žádné

9/ Kolik je na objektu zařízených inspek-
čních pokojů?

4

Poznámky:

a/ Uskladněným mobiliářem se nemíní mobiliář instalovaný.

b/ Dotazník se netýká knižního materiálu.

c/ Nevystačí-li Vám pro text předepsané rubriky, pište na volný list
s odkazem na číslo rubriky.

Správa stát. zámku Žleby - Svatoš.

Za správnost vyhotovení:

M. Zámek Žleby

Vedoucí III.oddělení:

S a m e c Alois v.r.

**STÁTNÍ ZÁMEK
ŽLEBY**

Žleby 7/9 1959

47

Národní kulturní komise v Praze II.

Trnkovická 7.

čj. 9581/49 1949

Věc: Obnova Žleby vytrženiho stat. kult. majetku.

Sta. Vos připsal se dne 11/XI 1949 občaník č. 34, k čj. 9581/49 požádá, že na síměnku Žleby se nachází n. by tek, obrázky se poselánské se síměnku Štětínany u elhrudimě.

Dále obrázky se síměnku Hora nad/bor.

Žleby 14/XI 1949

Správa síměnku
NÁRODNÍ KULTURNÍ KOMISE
ZÁMEK ŽLEBY.

Knížni konfiskát se síměnku Rozteč u Kutné Hory.

Národní kulturní komise
v Praze.
15. XI. 1949
Došlo: Příl.:
Č. j.: 9699/49

Žleby 14/XI 1949

Správa síměnku
NÁRODNÍ KULTURNÍ KOMISE
ZÁMEK ŽLEBY.

Příloha č. 11, sdělení, které svozy se nacházejí na zámku Žleby ze dne 14. 11. 1945.

NÁRODNÍ KULTURNÍ KOMISE
ZÁMEK ŽLEBY.

Ministerstvo školství, věd a umění
pro správu stát. kul. majetku
Praha I. Masarykovo nábřeží 2.

Čj: 217/ 1952.

Věc : Movitosti - evidence - kontrola.

Správa zámku Žleby zděluje k Vašemu přípisu ze dne 21/XI 52.
k čj. 80693/52. Na objektu Žleby se nacházejí pouze 3 skříně
na knihy které přivezl ref. CHaloupka z Herálce bez dokladu.
Ostatní mobiliář na objektu se nacházející - dovezený z jiných
objektu má řádný doklad, mimo knižního konfiskátu. Jak již
dříve hlášeno probíhala na objektu Žleby státní kontrola za
asistence ref. K N V Pardubice odděl. VII/3. Jaké správky
podají není mě známo, doufám, že budou dobré.

Žleby dne 7/XII 1952.

Správa zámku Žleby
NÁRODNÍ KULTURNÍ KOMISE
Svatoš.
ZÁMEK ŽLEBY.

Vučelro

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, VĚD A UMĚNÍ			
Dostlo: 10. XII. 1952		Příl. ☒	

Příloha č. 12, převzetí 3 skříní na knihy bez potvrzení z Herálce ze dne 7. 12. 1952.

NÁRODNÍ KULTURNÍ KOMISE V PRAZE

KANCELÁŘ ADMINISTRATIVNÍ REFERENT:

13948/54 n.n.
20.7.1954
zámek mělnický

Číslo: 13948/54 n.n.

Věc: Průmyslový palác, zařízení mobiliárem z různých zámků.

Spoluvyřizeno:

Souvisí se spisy:

13949/54, 340/55

vid. 75.

Zaznamenáno
do kartotéky

24. servc. 1954

Videat:

Ústřední evidence

1. Staroměstská:

2. Provozní spisovna:

13949/54, podle ně-

ktež byly některé

právníky dále

uvažovaly károd.

divadlem.

2) jest třeba provést

odpisy v károdě

S. Lebeda

Pro zařízení Domu oddechu v býv. Průmyslovém paláci
byl proveden převoz mobiliáře ze ^{8b} zámků Blatná,
Lnáře, Hrádek u Nech., Chlumeč n. Cidl., Častolovice,
Jemniště, Žleby, Český Šternberk, Litomyšl, Libo-
chovice, Nelahozeves, Hrubý Rohozec, Sychrov, Mni-
chovo Hradiště, byt částka v Dolní Šárce.
Příslušné potvrzené seznamy odvezeného mobiliáře
jsou připojeny.

27/6. 1954

Joncup

** Funkce do parku kultury a oddechu
Julia Fučíka v nov. správě N. K. K. ú.
Prahy.*

*Dotaz na převoz mobiliáře
pro Průmyslový palác a D. P. P.
melyby objednávat u řádku S. P. S.*

23/7. 1954

Joncup

Došlo: *8. 1. 64* *in perm.*

Spisovna: Popis spisu: ref. archů, exh., příl.

Značka: *30 Trady a zámky*
B1

Skartovati v roce

Výprava: Došlo: Napsal(a):

Srovnal(y):

Vypraveno:

Přílohy (váha):

3-803-50.

Příloha č. 13, soupis zámků, ze kterých byl převezen mobiliář do Parku kultury a oddechu Julia Fučíka z roku 1954.

Hruška!

- 10 -

- 3922 1 židle tvrdá dr. vyřez. hnědá, čalounění květované, v. 110 cm
3923 1 židle dtto
3924 1 židle dtto
3925 1 židle dtto
3928 1 židle dtto
3929 1 židle dtto
3932 1 stůl osmiboký na 1 soustruho. noze deska vykládaná, v. 75 cm
konec XIX. stol.

Sběrna Žleby, svaz Zásnuky.

- 22 471 Zrcadlo obyčejné v řezaném zl. rámu, /nástavec chybí/,
ve slohu Ludvíka XVI., 145x87 cm

Sběrna Žleby.

- 3770 2152 pohovka z tvrdého hnědého dřeva na 4 vyřezávaných nohách
spojených vyřezávanými trnoži, vyřezávaná postranní opěradla.
Sedadlo a zadní opěradlo potaženo zeleným sametem, druhá
polovina 19. století, 100x127x60
3771 2153 3 křesla z tvrdého hnědého dřeva na 4 vyřezávaných nohách
spojených vyřezávanými trnoži, vyřezávaná postranní opěradla.
3772 2154 Sedadlo a zadní opěradlo potaženo zeleným sametem, druhá
3773 2155 polovina 19. století, v. 100
3805 2170 zrcadlo nástěnné, obyčejné v dřevěném, bohatě řezaném,
zlaceném rámu, 28x22 cm
3829 b.č. křeslo z tvrdého hnědého dřeva na 4 soustruhovaných nohách
spojených trnoži, soustruhovaná opěradla, sedadlo a zadní
opěradlo potaženo zeleným sametem, v. 97 cm.
3762 2139 stůl z tvrdého hnědého dřeva na 4 soustruhovaných nohách
spojených vyřezávanými trnoži, světlejší leštěná deska,
75x96x63
3935 2260 stůl z tvrdého hnědého dřeva na 4 soustruhovaných nohách
spojených trnožem, 1 zásuvka, leštěná deska, intars.
/geom. motivy/ 18. století, 77x82x57
4999 3037 Obraz, stádo u řeky, olej na plátně, bez sign. 19. století
38x47 cm, dřevěný, řezaný, zlacený rám
5045 3078 stůl obdélný, z tvrdého tmavohnědého dřeva na 4 zvlněných
nohách se zvlněnými trnoži, se 4 zásuvkami, druhá pol. 19. stol.
75x77x57 cm.

Sběrna Žleby, svaz Nová Ves.

- 5 186 obraz, krajina s řekou a s kostelem, olej, plátno, 71x97 cm,
bez sign. dřevem řezaný zl. rám
9 185 obraz, krajina se zříceninou na skále a s rybáři na mořském
pobřeží, olej, plátno, nesign. holandský mistr z konce 17.
století, dř. zl. rám

Příloha č. 14 A, seznam převezeného mobiliáře ze zámku Žleby do Parku kultury a oddechu Julia Fučíka.

Hruška!

- 538 obraz, les s loukou, olej plátno 50x135 cm, sign. Radimský, bohatě řez. zl. rám
- 216 obraz, zahrada se skleníkem, olej na plátně, sig. Nejedlý, 62x84
- 194 obraz, krajina s vlnícím se žitem, sig. Lebeda, 48x64 cm, dř. řez. zlacený rám
- 192 obraz, krajina s alejí stromů, olej na plátně, sig. B. Dvořák, 38x48 cm, řez. zl. rám.

Sběrna Český Šternberk, svaz Soutice.

- 128 křeslo
- 134 židle
- 133 dtto
- 127 pohovka
- 149 polštář na pohovku
- 147 dtto
- 121 stůl oválný
- 130 křeslo
- 131 křeslo
- 142 židle
- 144 dtto
- 139 dtto
- 137 dtto
- 141 dtto
- 140 dtto
- 143 dtto
- 135 dtto
- 136 dtto
- 138 křeslo
- 129 křeslo
- 132

Sběrna Český Šternberk, svaz Mensdorff.

73 stolek kulatý, skleněná deska

Sběrna Litomyšl, svaz nezjištěn.

108 1 stůl obdélníkový

Sběrna Litomyšl, svaz Choceň.

219 b.č. 1 prádelník tvrdý, světlý, 7 zásuvek, 155x73x38

Sběrna Litomyšl, svaz Vlašim.

14 b.č. 1 stůl kulatý, tvrdý, tmavohnědý, kulatá deska, 1 noha, v. 75 Ø 115 cm

Příloha č. 14 B.

Ministerstvo školství, věd a umění
Došlo: 29. VIII. 1953
Čís. 6118
Přílohy: 8 *klásky*

Husková *Důvěrné* *V*

Ko. 4765753

Ve Zlebech dne 25. srpna 1953.

Státní památkové správě v Praze.

Věc: Kategorisace stát.kult.majetku mobilního.

Ref.: s. Vlčková.

Zasílám Vám seznamy předmětů, které jsem navrhla do I. kategorie, ze stát. zámku Zleby, Maleč, Kačina. Seznamy předmětů navržených do II. kategorie jsem odevzdala správám těchto zámků. Kategorisaci jsem provedla úplně na stát. zámku Zleby/prošla jsem i svozy/ a Maleč. Na Kačině je provedena jen částečně, všechny předměty, skoro vždy nahromaděné na sobě, nebylo možno prohlédnout. Tak jsem roztřídila jen předměty v knihovně a ve svozech /částečně/.

Opis tohoto textu a originály seznamů jsem odevzdala správám st. zámku Zleby, Maleč, Kačina.

L. Husková

Nejvzácnější předměty nalezené se na stát. zámku Zleby.

Číslo pořad.	Číslo inv.		Předmět	Umístění	Poznámka
	nové	staré			
1.	1281	1036	Truhla z II. pol. XVI. st. Na přední straně 3 pole, prostřední představuje Danae.	místnost č. 3 ryt. sál.	
2.	1889	1691	Dvoudílný sekretář španěl. původu-I. pol. XVII. st.	č. 8 modrý pokoj	
3.	1894	1686	Kabinet vykládaný barevnými mramory. Itálie-XVI. st.	- " -	
4.	1923	1730	Majoliková váza s papoží známkem. Itálie-XVI. st.	- " -	
5.	1995	1744	Obraz-H. Makart: Bitva u Veltesholzu. Olej na plátně.	č. 10	
6.	1942	1740	Žezlo stříbrné s křišť. lilií a držadlem. Řidly, uprostřed.	č. 9	
7.	1940	1738	Meč korunovační Ferd. I. - konec XV. st.	- " -	
8.	2075	1823	Hodiny v podobě kříže s Kristem, Marií a Janem. Uprostřed plast. figury světců s P. Mar.	č. 9 stýrolyský pokoj	
9.	2241	1861	Chronometr Mansfeldský, bubnový-let. 1562.	č. 10.	
10.	2285	b. č.	Dva iluminované perg. listy z niz. modlit. 1. pol. XV. st.	červený kabinet	
11.	2338	b. č.	Knih: Modlitby latin. psané na pergam. ilun. XV. st.	č. 30.	Svazek 1. Vst.
12.	2417	4042	Relief: Bitva na mostě, slonová kost-XVII. st.	č. 11. kabinet	
13.	2418	4062	Štít t. zv. Augusta Silného, zdob. email. medailony, Francie, XVIII. st.	- " -	
14.	2729	4227	Roh ze slon. kosti s řez. figurál. a zvířec. dekorem-let. 1564. - konec XVII. st.	č. 17. kabinet 30let. války	

Příloha č. 15 B.

Nejvzácnější předměty nalézané se na stát. zámku Žleby.

Číslo pořad.	Číslo inv.		Předmět	Umístění	Poznámka
	nové	staré			
15.	2730	4374	Žezlo ze slonoviny, zdobeno rostlin. dekorem, figurkami-1632	č.17. pokoj 30let. války	
16.	2868	4469	Hodiny globusové, nahoře figura Merkura-XVIII. st.	č.19. ryt. kabinet	
17.	2974	b.č.	Hlaveň železná s hladkým vývrtem-/první palná zbraň/.	- " -	
18.	2628	4248	Obraz:Podobizna, manželá olej na vě- let. 1516. -bez sign.	dře- č.16. knihovna	
19. 18.	2121	1967	Obraz:Obřezání Páně -olej na dřevě-bez sign.-XVIII.st.	č.10. červ. kabinet	
20.	5234	B.č.	Oltář hlavní, dvoukřídlý, uprostřed Pieta, po stranách postavy světců - konec XV. st.	Kaple	
21. 22.	5235	b.č.	Oltář postranní, dvoukřídlý, uprostřed plast. figury světců s P. Mar. II. pol. XV. st.	- " -	
23.	5240	b.č.	Křtitelnice pískovcová zdobená rel. fig. XV. st.	- " -	
24.	6	537	Obraz:Vražďení nemluvnátek olej plátno, bez sign., I. pol. IX. st.	č.30.	Svoz z Nové Vsi.
25.	445	2341	Gobelin:Pohled do parku s fontánami a arch. Nizozemí, poč XVIII. st.	č.38.	Svoz ze Slatin
26.	446	3702	Gobelin:Zahradní arch. s ant. stáží Francie- konec XVII. st.	- " -	- " -
27.	447	3703	Gobelinové paneau: Prahled do parku s mythol. výjevem-Francie konec XVII. st.	- " -	- " -

Příloha č. 15 C.

čís. poř.	Název sběrný	Název objektů, z kterých - a kdy! - byl státní kulturní majetek svezem	čís. inventár. elimin. seznamu	Druh majetku		Poznámka		
				mobiliář	knihy			
8	Horošovský Týn	zámeček: Bor u Tachova		nábytek	knihy			
		Kladruby		-	-			
		Nedražice		-	knihy			
		Luka Planá Plasy		-	knihy			
		Poběžovice		-	knihy			
		Slavice	7450/48	-	-	seznam slož.		
		Svojšín	5375/48	-	knihy	-		
		Staré Sedliště		-	-			
		Svatá u Tachova		-	-			
		Ujezd sv. Kříže	5375/48 7821/48	nábytek	knihy	seznam slož.		
		Tachov Ujezd sv. Kříže	6821/48	nábytek	knihy			
		9	Horošovice	zámeček: Dolní Čbýně	1520/49	-	-	
				1 Dolní Kříč	1521/49	-	-	
				Halče		-	-	
Hřímčedice				nábytek, porcelán, sklo, obrazy	knihy			
3 Nemysl	9317/49			obrazy, ná- bytek, porcelán	-			
4 NPF / Valašský p.				-	knihy			
5 Olešnice				-	knihy			
2 6 Lubý / Schönbach / Plasy	4406/49			-	knihy			
7 9 Súdovice				nábytek, porcelán, obrazy	knihy			
8 Starý Rybník u Otě				-	knihy			
10 Suchomasty		-	knihy					
13 Viška		-	-					
11 Štříln		nábytek	knihy					
12 Točovice		-	-					
14 Zbítov		obrazy	knihy					
		ze sběrný Mníšek / Kouhá Lhota / Kopřivský zajištění Umil. přír. museum v Trave		nábytek	knihy			
10	Hrádek u Nechanic	zámeček: Rokytnice v Or. k.		inventár, obrazy	-			
		Bělohrad Lázně		-	-	knihy		
		Přestavky Slatňany		-	-	knihy		

Příloha č. 16, seznam svozů umístěných na Hrádku u Nechanic.

222 50 8.8.54.

STÁTNÍ ZÁMEK
HRÁDEK u Nechanic

Ministerstvo kultury - Státní památková správa.

Čís.: 16.213/54.

Všc: Státní hrady a zámky, uskladnění mobiliáře.
Referent: Dr. Nesvadbíková.

V Praze dne 31.8.1954.

Dotazník.

144 Státní památková správa
Došlo: 16. IX 1954
Číslo:
Přílohy: Odd.:

Všem správám státních hradů a zámků k vyřízení,
všem oblaštřím správám na vědomí.

Odpovězte do 15. září 1954 na tyto otázky:

- 1a/ Je na objektu uskladněn mobiliář? **Ano**
- b/ V kolika místnostech? **zámeček 16 místností - hosp. budova 3 místností**
/Uveďte také poschodí a přízemí 7 7a 20 28 34 38 40 41 41a 41b 41c
číslo místností/: **I posbh 67 75 76 77 78**
- 2/ Jak veliký plošný prostor zaujímají tyto sklady? **zámeček 382m²**
hos. bud. 160 m²
- 3a/ Je uskladněn také původní zámečkový mobiliář? **ano**
- b/ V kolika místnostech, asi a kde? **zámeček 6 místností přízemí a I. posh.**
/poschodí, číslo místností/ **hos. bud. 2 " " "**
- 4a/ Které svazy jsou na zámku umístěny? **Kříž-Kolín, Šampach, Myštěves, Rokytnice, CHvalkovice, CHotelice, CHloupek-Prislingerová-Hroudová Hradec Kr. Dobřenice, Miletín, Hlušice, Syrovátka, Čestín, Uherčice, ONV Praha XII, Praha-Karlín, Praha Heller a Bradáč.**
- b/ V kolika a v kterých místnostech je umístěn ten který svaz? **zámeček on Kříž 46, Šampach 34 38 40, Myštěves 76 41a 41b 41c 75 20, CHloupek 28, Hroudová-Prislinderová 7 Syrovátka, 7, ONV Praha XII-Praha Karlín-Praha Heller Bradáč, Uherčice 7a.**
Hosp. bud. zámeček 19b, Miletín Hlušice stáj
- 5a/ Je uskladnění mobiliáře uspokojující? **ne**
- b/ Ne-lí:
A/ Uveďte, v čem shledáváte závady: **v hosp. bud. vlhko**
- B/ Jaká zlepšovací opatření navrhuje te. **premístit do zámečkové budovy**

Příloha č. 17 A, dotazník Státní památkové správy Hrádku u Nechanic ze dne 31. 8. 1954.

- 6a/ Je na objektu uložen mobiliář vytríděný pro Obchod klenoty, starožitnostmi a hodinami /dříve Antikva/ nebo pro Bazár? **Bazár**
- b/ V kolika místnostech a v jakém rozsahu? **3 místností**
- c/ V jakém stadiu je jednání o likvidaci tohoto mobiliáře? **co nejdříve převzít a odvést**
- 7a/ Je na zámku uskladněn mobiliář jiného orgánu než ministerstva kultury, Statní památkové správy? **ne**
- b/ Uveďte, kterého orgánu a o jaký mobiliář jde /původ- ku př. Veselí- a druh mobiliáře -obrazy, nábytek- a pod./ příp. přibližně množství.
- c/ V kolika místnostech je uložen a v kterých?
- 8/ Kolik volných místností vhodných pro uskladnění mobiliáře je na zámku? **t.č. žádné až po odvozu Bazarem**
- 9/ Kolik je na objektu zařízených inspekčních pokojů? **dva**

Poznámky:

- a/ Uskladněným mobiliářem se nemíní mobiliář instalovaný.
- b/ Dotazník se netýká knižního materiálu.
- c/ Nevystačí-li Vám pro text předepsané rubriky, pište na volný list s odkazem na číslo rubriky.

Za správnost vyhotovení:

M. Štěpán

Vedoucí III. oddělení:

S a m e c Alois v.r.

- 14 1802 1 pohovka dtto 70x1445x80 cm
322 1880 1 křeslo tvrdé, bílé nožky, celé čalouněné červeným kretonem, v.105 cm
323 1879 1 křeslo dtto
3698 3054 1 křeslo tvrdé, hnědé, vyřezávané, opěradlo oválné, čalouněné šedým brokátém v.102 cm, druhá polovina 18.století

Sběrna H r á d e k u Nechanic, svoz Miletín.

- 25 1 zrcadlo, broušený hnědý dýhovaný rám, empír 180x75 cm

Sběrna H r á d e k u Nechanic, svoz Anna Chloupková.

Nábytková souprava II.rokoko kolem r.1865, hnědě mořená, zakončená řezbami, potah zelený brokát.

- 17 1 pohovka jak výše uvedeno, 120x170x90 cm,
18 1 křeslo dtto, rozm.108x66x58 cm
19 1 křeslo dtto 108x66x58 cm
20 1 židle dtto v.100 cm
22 1 židle dtto v.100 "
28 1 pohovka dělená pro 2 osoby, rozm.92x142x64 cm /zlatý brok./
32 1 křeslo dtto rozm.90x60x49 cm

Sběrna H r á d e k u Nechanic.

- 1026 1 židle tvrdá, hnědá polstrovaná, čalouněná květovaným brokátém /tov.gobelin/, v.135 cm, vysoké opěradlo
1470 1 křeslo čalouněné hedv.ripsem, pestrý květ, ochranný potah, v.100 cm
1328 1 stůl kulatý, sv.leštěný na jedné noze, pozdní empír, v.80x105 cm
1433 1 pohovka, sv.dř.leštěná, dýhovaná, potah červeněpruhované plátno 90x140x55 cm, empír 1815
1434 1 křeslo, souprava k pohovce č.1433, v. 90 cm
1435 1 křeslo dtto
1437 1 židle dtto
1469 1 křeslo čalouněné hedv.ripsem, pestrý květ, ochranný potah, v.100 cm
1471 1 křeslo čalouněné hedv.ripsem květ., nožky prohnuté, opěradlo obdélné, v.100 cm
4064 1 stůl kulatý, tvrdý, nohy prohnuté, v.77 Ø 120 cm
3920 1 křeslo tvrdé dř.v.řez, hnědé, čalounění květované, v.78 cm biedermaier
3921 1 dtto

Ministerstvo spojů

čl. 212 - Min. dopravy a spojů

Revers č. 11016/53

J.zn. M/1-1295-1:40182/53.

Svěření č. 4899/50

218 - národní správa spojů
s. technick. vše v. c. c.

Depositní revers

na mobiliář svěřený do správy ministerstva spojů podle zákona č. 137/1946 Sb.

Příslušný mobiliář byl prohlášen za státní kulturní majetek a svěřen ministerstvu spojů do správy jako depositum Národní kulturní komise dekretem ze 16. května 1950, č.j. 4899/50.

Předměty byly převzaty v roce 1950 ze zámku Velké Březno, Libochovice, Hrádek u Nechanic a Náchod a od správ těchto zámků.

Seznam předmětů:

a/ ze zámku ve Velkém Březně:

světlý dýhovaný nábytek /: stůl inv.č. 377; postel inv.č. 334; 3 židle inv.č. 341, 342, 343; skříň inv.č. 346 b; komoda inv.č. 340; noční stolek inv.č. /:; vše návrh č. 19249/55 dr. Křivánek

b/ ze zámku v Libochovicích:

červená konferenční souprava /: pohovka inv.č. 4184; 2 klubovky inv.č. 4185, 4186; 2 křesla inv.č. 4187, 4188 /:; č.j. 4640/55

c/ ze zámku v Hrádku u Nechanic:

kulatý nízký stolek inv.č. 1639 a lenoška inv.č. /:; č.j. 3941/55

d/ ze zámku v Náchodě:

světlá jídelna dubová /: kulatý rozkládací jídelní stůl, 24 židlí s výpletem, příborník s nástavcem, skříňka, odkládací stůl, zrcadlo inv.č. 136 a zrcadlo inv.č. /:; vše návrh č. 6896/57 - svěř. dekret č. 6941/55 změn. Křivánek

Předměty uvedenými v seznamu byl vybaven služební byt ministra spojů. Ministerstvo spojů se zavazuje, že bude mobiliář svěřený do jeho správy náležitě udržovat a v tomto zájmu činit vše, co vyžaduje řádná správa tohoto majetku.

Vyhotoveno ve dvou stejnopisech, z nichž jeden jako originál pro ministerstvo kultury - Státní památková správa v Praze, druhý jako kopie pro ministerstvo spojů.

Všechny předměty byly v Praze dne 14. listopadu 1953.

Jelikož byly všechny předměty vráceny

spis možno uložit

ad acta

V Praze dne 24. června 1963.

Zaznamenáno do kartotéky

20. listp. 1953

Handwritten signature: Bareš

Handwritten signature: Křivánek

Příloha č. 19, seznam mobiliáře svěřeného do správy Ministerstva spojů ze dne 14. 11. 1953.

NÁRODNÍ KULTURNÍ KOMISE V PRAZE

KANCELÁŘ ADMINISTRATIVNÍ REFERENT: Kautmanová

Spisová
Lepr. Ch. 17. 12. 54

29/12

Číslo: 19925/54

Věc: Ministerstvo spojů, nábytek svěřený ze státního kult. majetku.

Spoluvyřizeno:

Souvisejí se spisy: 11190/54.

V o t u m .

NKK svěřila Českosl. poště, n.p., ústřednímu ředitelství mobiliář svěřovacím dekretem č. 4899/50.

Mobiliář ten převzalo ministerstvo spojů. Část vrátilo /č.j. 10595/53/ a na ostatní zaslalo depozitní revers /č.j. 11016/53/. Nyní chce vrátit další část, zbytek si ponechává.

Podrobnosti jsou patrné z tohoto přehledu:

Zámek Velké Březno

Svěřeno: stůl, postel, 3 židle, skříň, komoda, V depos. reversu uvedeny všechny tyto předměty a kromě toho noční stolek.

Min. spojů vrací vše, co je uvedeno v depos. rev.

Zámek Libohovice

Svěřeno: červená konferenční souprava o 5 inv.č. a černá pracovní. Černá pracovní vrácena v r.1953 /č.j. 10595/53/.

V depos. reversu uvedena jen červená souprava.

Min. spojů vrací celou červenou soupravu.

Zámek Hrádek u Nech.

Svěřeno: stolek, lenoška.

V depos. reversu: stolek, lenoška

Min. spojů vrací obojí.

Zámek Náchod.

Svěřeno: jídelní stůl, 20 židlí, příborník nástavcem, skříňka, odkládací stolek, zrcadlo. Podle

Před vypracováním

*1. Zahrnout 'Sov.' (viz
č.j. 17) vlož na přední
27. 12. 54*

Po vypracování

Odd. 1. (D. Ch.)

Ch. 17

10. 1. 54

*Pro návrh dle
nářadu min.
spojů, oddisponovat
do objektů, které
jsou odvozeny. Okt. 10. 54*

Spisovna
Došlo: 8. května 1954
Popis spisu: 1 ref. arch., 1 exh., 1 příl.
*Značka: (308 rady a přílohy)
B, 1, mobilář*

Došlo:
Napsal(a): *27. 12. 54. Kautmanová*
Srovnalí(y): *- 1 -*
Vypracováno: *28. pros. 1954*
Přílohy (váha): *D.*

22/12

Skartovati v roce

3-803-50.

Příloha č. 20, záznam o navrácení částí mobiliáře Ministerstvem spojů.

I kulturní komise
 v Praze

/1950.

Inventární seznam zařízení č.

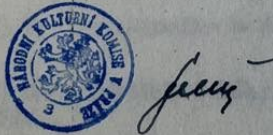
Budova:
 Zámek:
 Hrad: **Hrádek u Nechce**
 Pracovna:
 Místnost č.:

Číslo inventární	Poznamenání předmětu	Původ: Zapůjčeno: Vlastnictví:
3	HPF 3692, křeslo Salomonův květovaný potahem	/ Chotělice/
	3669	
	3678	
1	3679 pohovka " "	/ " /
1	3690 stůl, tvrdý, hnědý	/ " /
1	3664 stůl, květinový, Salomonův, malý se 4 křeslíčky	/ " /

Výše uvedený inventář byl vybrán pro vybavení ústředí KSČ - vytrž. s. Babický - na pokyn tamního ústředí. Inventář ocenil a odprodal KSČ p.řino HPFend v Praze, který provede odhad na místě podle pokynů ústředí KSČ.

vyřídil jako užitkový mobiliář za HKK : stůl

Hrádek u Nechanic 21.III.1950.

Příloha č. 21, seznam částí vybraného mobiliáře pro vybavení ústředí KSČ ze dne 21. 3. 1950.

Kč. 4765753

Titl.
Státní památková správa
Praha II. - Hybernská ul.3.

V příloze zasílám seznamy předmětů příslušících do kategorie I. z inventáře státního zámku v Hrádku u Nechanic a st.zámku hospitálu v Kuksu. Připomínám, že zde není uveden svoz a předměty z něho. Nebylo mi možno provést jeho kategorisaci jednak pro omezení časové, jednak pro nepřehlednost inventáře svozu, neboť na obou místech nahoře jmenovaných je množství vyříděných předmětů, které měly být převzaty n.p. Bazar /Antikva/, které stěžují přehled a zabírají místo na úkor cenných předmětů. Bylo by snad dobře učinit v tomto případě nápravu, neboť tyto vyříděné předměty jsou většinou bezcenné.

Dále připomínám, že v st.zámku, hospitálu v Kuksu byl pořízen pouze věcný seznam inventáře bez podrobného popisu a odhadu.

Kuks, dne 30.7.1953.

Dana Jabůrková
posl.fil.fak.PU.

Příloha : 2 exempláře seznamu předmětů Hrádek u Nechanic /I/kat./
2 exempláře seznamu předmětů Kuks. /I.kat./

Ministerstvo školství, věd a umění	
Došlo:	3. VIII. 1953
Čís.	4950
Přílohy:	4

Příloha č. 22 A, seznam předmětů mobiliáře navrhované do I. kategorie ze dne 30. 7. 1953.

Poř.č.	Invent.č.	Předmět	Umístění
10.	529	1 pianino, tvrdé dřevo, vyřezávané, novorenesanční, v-225cm, bez značky /Basilej/	pok.č.10 a. zlatý sál
11.	533	1 hodiny stojací, 4boká skříňka, tvrdé dřevo, postavy karytid, hodiny tvar orlice, v-120cm, intarsie, konec 18.stol.	-"
12.	548	1 láhev baňatá, štíboká, sklo křídové, kovový uzávěr, rytý ornament, 17.stol.	-"
13.	549	dtto v-18cm.	-"
14. 14.	550	1 sklenka, zvonový tvar, olovnaté sklo, v-12cm	-"
15.	553	1 slánka, sklo broušené, tvar srdcovitý, v-12cm, II. rokoko /křišťál/	-"
16.	557	1 cukřenka na vys. noze, křišťál, v-18cm.	-"
17.	376	1 holba, kamenin. válcovitá, barevná, figurální výjevy, v-18cm, pol. 18.st. /Dresen/	pokoj č.10c. jídelna
18.	401	1 láhev na dom. potřeby, kamenina hnědá, v-33cm, s plastickou výzdobou /Dresen/	-"
19.	403	1 mísa, mosaz s reliefem Navštívení Panny Marie, ø 40cm, 16.stol.	-"
20.	404	1 mísa, mosaz, relief. výzdoba vinařské práce ø 62cm.	-"
21.	405	dtto, rostlinný relief, ø 50cm	-"
22.	406	dtto	-"
23.	432	1 svícen 4ramenný, elektr. tvar olejnic mosaz, v-68cm	-"
24.	433	dtto	-"
25.	434	1 dtto, 3ramenný, v-57cm	-"

Poř.č.	Invent.č.	Předmět	Umístění
26.	451	1 pohár zvonový tvar, sklo křídové, koruna s 12 apoštoly, v-30cm, poč.16.st.	pok.č.10 c.
27.	456	1 váza válcová, sklo olovnaté, ryté erby s nápisy, v-23cm, konec 15.st.	"-
28.	457	1 kalich, noha reticelli, koruna s renesančním nahnědlým ornamentem, v-28cm, benátské sklo 16.stol.	"-
29.	458	1 pohár nálevkovit.tvaru, sklo murvaňské/?/, v-17 cm	"-
30.	459	1 dtto, v-12cm	"-
31.	1916	1 obraz romantická krajina, olej na dřevě, H.W.Schweick Hardt, r.1781, rám černý, vyřez.26x35cm	pokoj č.43c pracovna
32.	1921	1 obraz Jihofranc.tvrz, olej na dřevě J.Ch.Brand ml. kol 1780, rám černý, 18x29cm	"-
33.	1922	1 obraz Holandská krajina dtto 23x33cm	"-
34.	1923	1 obraz Jihofranc.krajina dtto 20x30cm	"-
35.	1920	1 obraz Slavnost v zámecké zahradě, olej na plátně, 100x145cm, rám černý, poč.17.stol., něm.malíř	"-
36.	1956	1 obraz Vodní ptáci, olej na plátně 90x125cm, holandská škola, 18.st.	pokoj č.43e.
37.	2053	1 obraz Klanění tří králů, olej na dřevě, Jan Břughel a Franz Francke, kol 1600, rám zlacený, 105x75cm	pokoj č.58.
38.	2054	1 obraz Madona v hudebním kruhu, dtto	"-
39.	2055	1 obraz Vražďení nevinátek, olej na plátně, 140x110cm, škola Caracciho, pol.17.st. rám zlacený	"-
40.	2056	1 obraz Setkání sv.Anny s P.Marií, olej na plátně, pol.17.stol.140x110cm, rám černý	"-

Poř.č.	Invent.č.	Předmět	Umístění
55.	3762	1 obraz Muž v brýlích, dtto 73x59cm	ochoz č.79
56.	3763	1 obraz Muž s vousem dtto, 63x50cm	"-
57.	3764	1 obraz Žena s nádory na krku dtto	"-
58.	3765	1 obraz Muž s křivým nosem, dtto 75x55cm	"-
59.	3766	1 obraz Muž v turbanu, dtto 73x56cm	"-
60.	3767	1 obraz Muž s nádorem na horním rtu, dtto, 72x50cm.	"-
61.	2126	1 šperkovička, 2 křídla, 9 zásuvek, vy- kládaná slonovou kostí, 47x50x32cm, empír	pokoj č.47
62.	2109	1 obraz Práce-Léto, olej, plátno, rám černý 216x118cm, kol 1600 franc. malíř	"-
63.	2110	1 obraz Láska-Jaro, dtto	"-
64.	2111	1 obraz Podzim dtto	"-
65.	3774	1 obraz Zima-Bolest, dtto 220x123cm	červené schodiště č.10 d.
66.	2132	1 lustr skleněný, litý, 12 svícnů, elektr., benátky kol 1600.	pokoj č.47.
67.	2612	1 obraz Stěhování národů, v pozadí oběto- vání kněze, v pozadí, olej na plátně, 86x132cm, konec 18.st. holand.	pokoj č.58
68.	2613	1 obraz Česání ovoce, pozadí volná kra- jina, dtto. Rámy černé	"-
69.	2675	1 obraz Řeznická dílna, olej na plátně 40x55cm, rám černý, malířská S.J. Bemmel, po pol. 18.st.	pokoj č.63a
70.	2710	1 obraz Mlýn na řece, olej na plátně 83x90cm, rám černý, hol. škola 17.stol.	pokoj č.64.
71.	2151	1 kasetta skleněná, sklo zalévané v cínu 13x18x8cm, poškoz. 16 stol.	pokoj č.48.
72.	2152	1 slánka kameninová, stojánková, v-20cm, habán. keramika 17 stol.	"-

Poř.č.	Invent.č.	Předmět	Umístění
73.	2153	1 soudek na dva druhy vína, se dvěma hrdly, d-20cm, habán. keramika	pokoj č-48.
74.	2154	1 doska kameninová, malovaná, lidový ornament 10x20x10cm, habán. ker.	"-
75.	2438	1 obraz chlapce z profilu, kolorovaná kresba, 30x20cm, Albrecht Dürer 1510	"-
76.	2136	1 obraz Portrét muže na olej na mědi 21x15cm, severoněm. malíř kol 1600, rám černý, silně poškozen	"-
77.	2137	1 obraz Dáma v černém šatě s okružím olej na dřevě, 40x35cm, nizozemská škola 16. stol. rám zlatený	"-
78.	2138	1 obraz Portrét muže, detto	"-
79.	2193	1 lahvička 4boka ve hranách zdobená, barevným sklem /hrbolky/ s malbou světce, v-11cm, benátské sklo, 16, stol.	"-
80.	2194	1 dtto rozbitá	"-
81.	2195	1 dtto v dobrém stavu	"-
82.	2196	1 dtto	"-
83.	2197	1 dtto, v-15cm	"-
84.	2198	1 láhev se zvlněním, točené sklo, xxxxx . xxxxxx , bílé, v-20cm, benátky, 16. stol.	"-
85.	2160	1 láhev, rubínové sklo, mosaz. uzávěr, podstavec s tečeným perlovcem, tvar kulovitý s vysokým hrdlem, v-32cm, empir	"-
86.	2161-2165	dtto	"-
87.	2166	1 láhev, rubínové sklo, mosaz. uzávěrka, podstavec kasulovitý, č. list. tvar vřetenovitý v-28cm, empir	"-
88.	2167	dtto	"-
89.	2168	1 kulovitá láhev dtto /jako 2160/	"-

Poř.č.	Invent.č.	Předmět	Umístění
90.	2169	1 kulovitá láhev dtto	pokoj č.48
91.	2170	1 lahvička, rubínové sklo, 10ti boká uzávěr kovový, v-18cm, empir	"-
92.	2171	dtto, mosaz.uzávěr, v-17cm.	"-
93.	1166	1 malířská obraz Zátíší s ovocem, olej na plátně, 115x62cm, rám černý, 17.stol.	chodba č.12.
94.	3142	1 obraz Vlk s kachnou, olej na plátně, 133x96, něm.malíř 18.stol.rám černý	chodba č.42.
95.	3626	1 obraz Zátíší se zvířít, olej na plátně 88x116cm, rám černý, holand.malíř konce 18.stol.	"-
96.	4869	1 obraz Slepice s kuřety, zátíší, olej na plátně, 82x150cm, rám černý, holand. škola, 18.stol.	chodba č.33.
97.	640	1 hodiny stojací, dřevěné, 4boké, černé se zlacenou ornamentikou, v-215cm, ciferník mosazný, hrací stroj, pol.18.stol.	rytířs.sál
98.	3818	1 křtitelnice, tvar sloupu, hlaviče mramorová, italská práce 11.-12.stol., dřív a patka nová v-120cm	kaple č.18.
99.	981	1 ostatková sochránka s krucif.vyřezávaná a vykládaná perletí, kol 1700, v-70cm	sakristie č.17.
100.	209	1 obraz Vzkříšení Lazarovo /?/, 27x40cm, tempera na dřevě, zlaté pozadí, rám akantový, ruská práce konce 17.stol.	orátory
101.	3878	1 krpoenka, mosazná, rytá, ø 17cm, byzantská práce středověká	"-
102.	3871	1 obraz sv.Jana Nepomuckého, modlícího se, gobelin, rám vyřezávaný, zlacený, 72x52cm, empir	"-
103.	3872	1 obraz Blahoslavená Anuška podává almužnu, dtto	"-
104.	3879	1 sousoší tří modlících se mnichů, pískovec, v-20cm, 15.stol.	"-

Poř.č.	Invent.č.	Předmět	Umístění
105.	2049	1 relief Křest Kristův, vyřezávané dřevo, 15x13 cm, rám vyřez, černý, poč. 18. st.	oratoř
106.	2050	dtto relief sv. Petra	
107.		Dřevěná skříň v ostění pokoje 10c z r. 1585	
108.		Ostění Milgrubského salonku, zlacené z r. 1573 /pok. 10b./	
109.		Podpisová kniha hostů na chdbě, vedená od počátku vzniku zámku s podpisy významných osobností	
110.		V místnosti před hl. vchodem do kaple ve stěnách 6 menších pískovcových reliefů se zvířec. motivy	

Hrádek u Nechanic, dne 29.7.1953.

Dana Jabůrková
posl. fil. fak. PU